

KOŘENY LESA

MASARYKŮV LES A KIBUC SARID

Toto vyprávění je návratem do doby česko-židovských zakladatelů kibucu Sarid ze skupiny Bibracha, kteří chtěli uctít svého prvního prezidenta Tomáše Garriguea Masaryka výsadbou Masarykova lesa v letech 1928–1930. Dějiny lesa jsou zároveň i dějinami českých židovských průkopníků. Masarykův les přispěl k obnově přátelských vztahů mezi kibucem Sarid a Českou republikou: českým KKL, českými studenty a dalšími lidmi z Čech. Kibuc Sarid si přeje být centrem tohoto přátelství.

Vynaložili jsme veškeré úsilí, abychom nasbíraný materiál zprostředkovali pravdivě a přesně. Ale vzhledem k tomu, že historický obsah se částečně opírá o vzpomínky, rozhovory a deníky, nedá se vyloučit, že se objeví i chyba. Pokud má některý čtenář připomínku nebo opravu, případně může potvrdit, že zná fotografii nebo fotografa, který ji pořídil, budeme rádi, když se o tom dozvíme. Prosíme, abyste nás v takovém případě informovali.

Autorka: Laurie Sapir

Překlad: Z anglického originálu „Roots of a Forest“, fourth edition, přeložila

Krista Gerloffová

Editace a korektury: Ivana Kultová, Radek Hejret

Editor grafiky: Amnon Danzig

Obsah

Úvod: Historická perspektiva.....	3
Role Československa v izraelském boji za nezávislost	4
„Nezbytnost je matkou vynálezů“	6
Příspěvek Hnutí kibuců	7
Dějiny: Zakladatelé ze skupiny „Bibracha“	8
Nejvíce se oceňuje tvrdá práce	15
Rozkvět sadů.....	18
Les	19
Obnova přátelství mezi českým KKL a kibucem Sarid.....	26
Obnova lesa a příběhy minulosti.....	37
První traktor doráží do kibucu Sarid z Československa	42
Jednotlivec versus kolektiv	46
Zdroje:.....	52
Písemné materiály a videa	53
Dodatek	54
Slovo na závěr - Výhled do budoucnosti.....	56
Plán pro budoucnost - shrnutí	58
The Clusters - (In English).....	59

Úvod: Historická perspektiva

Kibuc Sarid založily dvě skupiny mladých sionistických průkopníků. První skupina (1926), „Achva“ (hebrejsky bratrství), byla z Litvy. Druhá skupina (1927), „Bibracha“ byla česká, pojmenována podle města Biebrich nad Rýnem, kde někteří členové absolvovali svůj zemědělský výcvik a kde si ujasňovali své cíle. „Bibracha“ znamená zároveň „s požehnáním“ a nedá se vyloučit, že šlo o slovní hříčku. Během několika let se přidaly další skupiny mladých průkopníků, aby doplnily a posílily nový kolektiv. Každá skupina s vlastním národním původem přispěla svým zcela specifickým způsobem.

Během zkoumání české historie kibucu, původních dokumentů, a i během rozhovorů s potomky členů skupiny Bibracha se ukázalo, že politické a socio-ekonomické prostředí v Československu na počátku 20. století se lišilo od socio-ekonomického prostředí jiných zemí v Evropě.

Na rozdíl od jiných evropských národů Československo vytvořilo a udržovalo politickou atmosféru, která umožňovala Židům aktivní účast na ekonomickém, akademickém i kulturním životě. V důsledku toho je možné sledovat, že Židé tu významně přispěli k obohacení sociálního a kulturního života. Kromě toho byla i náboženská atmosféra obecně dost tolerantní a narůstal počet smíšených manželství, z nichž byl jeden partner židovský. To vše spolu s vedením prezidenta Masaryka, který jasně vystupoval pro liberální demokratické hodnoty, vytvořilo unikátní podmínky, za nichž židovský národ v Československu vzkvétal. Vzdělání Židé významně přispěli k rozvoji české ekonomiky a kultury.

Většina členů Bibrachy pocházela ze vzdělaných rodin, jejichž československé hodnoty v nich byly hluboce zakotveny. Při čtení následujících stránek je cítit tento vliv humanistických ideálů na mládež, která se dokázala vzdát v některých případech i velmi pohodlného života a rozhodla se pro nový začátek v neznámém prostředí pustiny a pouště.

Má se za to, že český vliv na kibuc Sarid byl vliv osvícenecký. Většina českých zakladatelů pocházela z Čech a Moravy a držela si hrdý odstup vůči ruské revoluci z východu a tuhému autoritářství německé kultury

ze západu. Život mezi dvěma velkými a mocnými státy je neustále nutil hledat kompromisy nutné k přežití. První zakladatelé Bibrachy žili v takovém duchu vyhýbání se extrémům a upřednostňování kompromisu a konsensu, což podle jednoho z jejich potomků platí dodnes.

Byli si tito členové české Bibrachy vědomi toho, jak dobře jim duch vzájemného porozumění a tolerance poslouží v životě v nové zemi? Byli nejen vzdělaní a nadaní. Tito mladí Češi (čeští Židé) měli příjemnou povahu a byli méně ideologicky strnulí. Všechny tyto vlastnosti přispěly pozitivně ke společnému růstu ve společenství kibucu.

Mladí zakladatelé Bibrachy velmi obdivovali prezidenta Masaryka. Podobně si ho i stát Izrael hluboce vážil jako odvážného muže, velkého humanisty, zastávce spravedlnosti a demokracie i sionismu, skutečného přítele židovského národa, který bojoval proti antisemitismu.

Role Československa v izraelském boji za nezávislost

„Československé zbraně zachránily Stát Izrael, opravdu a absolutně, bez těchto zbraní bychom nepřežili.“ řekl Ben Gurion během rozhlasového vysílání v roce 1968 u příležitosti 20. výročí slavné „lodi Nora“, jež v předvečer Války za nezávislost v roce 1948 přivezla do Izraele zbraně, které sehrály klíčovou roli. Tyto zbraně jednoznačně zvrátily průběh války ve prospěch Izraele.

Po ukončení britského mandátu v Palestině a historické deklaraci OSN o rozdělení území mezi Araby a Židy z 29. listopadu 1947, která umožnila vznik židovského státu Izrael, vedl arabský odmítavý postoj k rychle rostoucím útokům. Invaze okolních zemí existenciálně ohrožovala vznikající stát. Ben Gurion a členové Hagany horečnatě usilovali o získání většího množství tolik potřebných zbraní. K zoufalé situaci značně přispěla skutečnost, že se USA a Velká Británie v obavách o své zájmy v arabském světě rozhodly dodávky zbraní zablokovat. OSN navíc vydala embargo na jakékoli dodávky zbraní do Izraele.

SSSR, který podporoval vyhlášení nezávislosti Izraele v OSN, však nadále stál na jeho straně v naději, že bude čelit britskému a americkému vlivu na Blízkém východě, a pěstoval si Izrael jako pro-sovětského

spoence. Tím byla dána zelená klíčovým zbrojním obchodům mezi Československem a nově vzniklým státem.

Během 2. světové války za nacistické okupace byly závody Škoda v Čechách přeměněny na německé zbrojovky. Později pod sovětskou kontrolou pokračoval jejich rozkvět. Staly jedinou dostupnou příležitostí nakoupit nezbytně nutné zbraně, což umožnila nově vzniklému židovskému státu česká spolupráce spolu s tajnými ilegálními dary amerických Židů.

Existuje mnoho méně známých, ale fascinujících příběhů spojených s takzvaným „nákupním podnikem“ – souhrnným označením pro masivní operace, které umožnily, aby se zbraně z Československa dostaly do Izraele. Jan Masaryk, tehdejší český ministr zahraničí, se významně podílel na úsilí o dodávky zbraní nově zrozenému státu, včetně statisíců kulometů a pušek. Při získávání a dodávání letadel i při výcviku pilotů a posádek pomáhali američtí a evropští piloti z druhé světové války patřící k legendární brigádě MACHAL (zámořští dobrovolníci Izraele ve Válce za nezávislost v roce 1948). K takovým letounům patřily české Avia S-199, Messerschmitty, Spitfiry C54 Skymaster, C-46 Commandos, Dragon Rapids, Miles Aerovan, Mosquito, bombardéry Bristol Beaufighter, lehké dopravní letouny Norsman, B-17, Mustangy a Dakoty. Letiště „Ecion“ v Žatci v Československu se stalo ústřední bází pro leteckou přepravu nelegálních zbraní z Československa a dalších částí světa do Izraele. K dispozici byly také jugoslávské letecké a námořní základny. Československý personál a jeho úsilí spolu s piloty MACHAL položily základy pro vznik izraelského letectva.

Českoslovenští technici dokonce dorazili do Izraele, aby pomohli sestavit přepravované části stíhacích letounů, když dorazily na leteckou základnu Tel Nof. Z Československa odstartovali odvážní letci na lety bez možnosti mezipřistání a doplnění paliva, které někteří z nich zaplatili svým životem. Jen těsně se vyhnuli odhalení nepřátelskými egyptskými silami. Tyto bojové letouny, zejména Messerschmitty, nakonec umožnily Izraeli nasměrovat egyptské síly do Negevu a zastavit jejich postup na Tel Aviv, což vedlo ke konečné porážce Egypta ve válce v roce 1948.

Intenzivní přeprava zbraní ať už letecky, po zemi nebo po moři vyžadovala bezdrátovou komunikační infrastrukturu, která byla se souhlasem místních městských úřadů zřízena během izraelské mise v Praze. Využívala nejmodernější vybavení, s jakým se Hagana do té doby setkala. Po roce 1948 se komunikační stanice v Praze stala první sítí spojující všechny izraelské diplomatické mise a velvyslanectví v zahraničí a sloužila jak ministerstvu zahraničí, tak ministerstvu obrany.

Tento masivní letecký transport nejrůznějších zbraní z Československa do Izraele probíhal od března do srpna 1948, kdy USA svými hrozbami donutily Československo ho ukončit. Přestože tyto mimořádné aktivity trvaly jen krátce, ukázalo se, že právě tak dlouho, jak bylo nutné pro přežití státu Izrael¹.

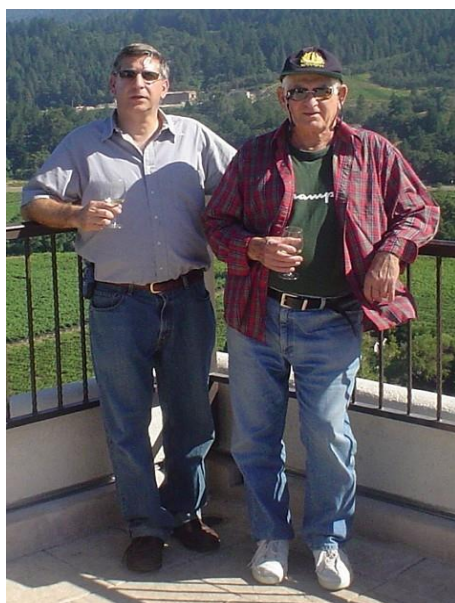

Foto: **Cvi Ben Cur** (nalevo) – správce webu a hlavní editor, Palyam and Aliyah Bet Website
vysloužilý důstojník **Jehuda Ben Cur** – odpovědný za historický výzkum.

„Nezbytnost je matkou vynálezů“

¹ Tzvi Ben-tzur, “The Czechoslovakian Arms Deal During the War of Independence”, Palyam and Aliyah Bet Website, <http://www.palyam.org/indexEn.php>

Znovuzrození moderního státu Izrael, jeden z mála spásných činů krvavého a hanebného 20. století, vděčí za svůj úspěch úsilí a plánování, které začalo desítky let před rokem 1947. Tyto počáteční snahy, známé jako „stát ve stádiu vzniku“, se zaměřovaly mimo jiné na posílení obrany a bezpečnosti, rozvoj zdravotnictví, zemědělství, školství, hospodářských struktur, kulturního života a leteckého a námořního spojení s okolním světem.

Shromažďování lidu ve vyhnanství, vyhlášení jeho nezávislosti a samosprávy, obnovení hebrejského jazyka a znovuvybudování jeho starobylé vlasti vyžadovalo veškerý talent, tvořivost a vytrvalost. Zde je možné rozeznat „start up národ“ v činu. Nezbytnost vedla k inovacím a vynálezům, které šly ruku v ruce s houževnatostí a odvahou. Mezi členy Bibrachy bylo mnoho velmi nadaných lidí. Nové vynálezy vedly k novým způsobům práce. Přispěly k pokroku a rozvoji vznikajícího státu Izraele, a jak ještě uvidíme, zanechaly svou stopu i ve světě.

Příspěvek Hnutí kibuců

Hnutí kibuců přispělo zásadním způsobem k rozvoji státu Izrael na mnoha rovinách, a sice daleko víc, než uvádějí tradiční statistiky. Například v oblasti politického a vojenského vedení, hospodářského rozvoje i kulturního a uměleckého života. Kibucy plnily skutečně hrdinskou úlohu při střežení a posilování hranic země, při přijímání přistěhovalců do nového státu a při vzdělávání a rehabilitaci mladých lidí, kteří hledali domov a nový život. Mnozí představitelé kibuců sehráli významnou roli při organizaci přesunu židovských uprchlíků z Evropy do Izraele.

Posvátného poslání poskytnout domov uprchlíkům se ujal i kibuc Sarid, který otevřel své brány mladým přistěhovalcům (Alijat ha-noar) i dětem z problematických domovů v Izraeli (Chevrat ha-noar). Od poloviny 30. do počátku 40. let našlo v Saridu domov několik skupin mladých lidí (některým nebylo víc než 5 let). Děti a mladiství se naučili hebrejsky, těžili z široce obdivovaných humanistických vzdělávacích hodnot škol kibucu a svou prací přispívali k jeho životaschopnosti. Někteří se pak jako skupina vydali pomáhat v budování kibuců jinde, jiní založili rodiny mimo kibuc a část z nich zůstala a stala se členy Saridu.

Dějiny: Zakladatelé ze skupiny „Bibracha“

Masarykův les v kibucu Sarid vysázeli ve třech fázích během let 1928–30 zakladatelé kibucu. Jednalo se o skupinu „Achva“ z Litvy a skupinu „Bibracha“ z Československa.

Bibracha byli mladí lidé odchovaní evropským sionistickým hnutím „Tchelet-lavan“ – Modrobílá, (přeloženo do hebrejštiny z německého „Blau-Weiss“), které spojovalo české Židy, jejichž snem bylo vybudovat nové socialistické společenství zaměřené na zemědělství v zemi jejich praotců.

Aby se na vystěhování do země Izrael – Erec Jisrael – připravili, absolvovali zemědělské, řemeslnické a obchodní kurzy zvané hebrejsky „hachšara“. Téměř všichni členové imigrovali během let 1922–1926. Někteří už za sebou měli dokončené studium, jiní ho přerušili za účelem splnit si svůj sionistický sen. Opuštění studia, ale i rodin, aby se mohli účastnit přípravy na vystěhování a nabýt nových schopností pro budování a obdělávání země, byl přímo revoluční krok a je častým tématem životopisů těchto idealistů.

Mladí budovatelé skupiny Bibracha v kibucu Sarid, pozdní léto 1920. Fotograf neznámý.

Životní podmínky v zemi před založením státu Izrael byly tvrdé. To přistěhovalci zjistili hned po příjezdu do země. Někteří zřídili tábor v Ein Ganim v blízkosti Petach Tikvy. Jiní dřeli na výstavbě budoucího

města Afula, které se mělo stát hlavním zemědělským střediskem okolních nížin. Kvůli práci se skupina přestěhovala do Haify, kde si vydělávala při výstavbě domů a silnic, vysušováním bažin, renovováním mořského přístavu a dalšími pracemi.

„Životní podmínky byly primitivní a možnosti ubytování nedostatečné... páry se musely dělit o stan s třetím členem kolektivu, kterému se říkalo „primus“ ... (Přesný původ tohoto označení není znám, ale pravděpodobně symbolizovalo plynový vařič o třech nožičkách „primus“.) Všichni byli chudí a někdy museli jít spát o hladu, ale atmosféra byla optimistická: bylo to dáno vědomím sounáležitosti k velkému a rostoucímu hnutí, které se angažovalo v obrovském sociálním projektu, jaký tu ještě nikdy nebyl²...“

Není možné podcenit výzvy, se kterými se tito mladí budovatelé potýkali. Trpěli nedostatkem materiálu i potravin. V zimě mnozí onemocněli úplavicí i jinými nemocemi. Někteří se museli vrátit do Československa na ošetření. Přes to všechno se k nim přidávali další čeští imigranti, kteří přinášeli novou inspiraci a naději.

V prvním období, kdy mohli být členové kibuců vyloučeni na základě ideologických neshod, a v různých kibucech k tomu docházelo, se členové skupiny Bibracha rozhodli pro tolerantnější přístup: přísahali, že budou žít ve společenství a řešit problémy kompromisem a ne hádkou, a že nikdy nikoho nevyloučí. Čeští židovští pionýři s sebou také přinesli židovsko-české konexe, jejichž pomoc hrála velkou roli ve schopnosti kolektivu kibuců přežít.

V roce 1926, pozvala malá skupina Achva společenství Bibracha ke spolupráci na výstavbě kibucu Sarid. Čtyřicet energických členů skupiny se vydalo na cestu z Haify, aby se v Saridu setkali s členy Achvy. Ženy napekly české koláče, muži naložili na vůz demižón vína. Po cestě zpívali za doprovodu harmoniky a kytary, jak se to naučili v době hnutí Tchelet-lavan. Se zkušenějšími členy Achvy se dostali do horečných ideologických diskusí, jak by měl vypadat život komunity, jejímž cílem bylo přežít v náročných podmínkách při osidlování země.

² *The Kibbutz, Post Eutopia*, by Walter Laqueur, Winter, Jewish Review of Books, 2012

Nakonec se rozhodli dát politiku stranou a usilovat o sjednocení obou skupin³.

V životě kibucu nabyly nového smyslu a obsahu židovské svátky. Pátek večer – počátek šabatu – se slavil ve společné jídelně zpěvem, tancem hóry i českých tanců a satirickými scénkami, které vymysleli samotní členové kibucu. Tím vzrostla touha trvale se zde usadit⁴.

Moše Cipor (Erwin Vogel, 1903–1997, Plzeň) z Bibrachy a Tova „Gitl“ Balzemová z Achvy se do sebe zamilovali. Byl to první milostný vztah napříč těmito skupinami. Členové Achvy se obávali, že tak velkou novou skupinu neuživí. Chybělo i ubytování pro dalších čtyřicet lidí. Byla to prý Tova, která trvala na propojení skupin, neboť jí Moše Cipor padl do oka. Brzy se také vzali.

Cipor byl intelektuál a idealista. Na vystěhování – aliju – se připravoval po 1. světové válce studiem zemědělství v Berlíně, ale ve skutečnosti ho přitahovala politika a psaní. Byl oficiálním představitelem skupiny Nížina Jezreel na dvou sionistických kongresech. V roce 1949 založil Institut Hnutí kibuců Givat Chaviva pro vzdělávání, výzkum a archivářství a izraelské noviny, deník „Al ha-mišmar“, v hebrejštině.

Moše Cipor se stal známým novinářem, k čemuž přispěla jeho láska k cizím jazykům. Jeho dcera Ester vzpomíná, jak do noci překládal články z různých cizojazyčných novin a časopisů, aby mohly denně vycházet v Ha-mišmaru.

³ *The Czech Group “Bibracha”, the Masaryk Forest and the Early Days of Kibbutz Sarid, A Brief History, by Ayelet Rosen Karu, 2020.*

⁴ *The Czech Group “Bibracha”, the Masaryk Forest and the Early Days of Kibbutz Sarid, A Brief History, by Ayelet Rosen Karu, 2020.*

Člen Bibrachy Moše Cipor, fotograf neznámý.

Jeden ze zakladatelů skupiny Bibracha, **Gora Schlisser (1903–1961, Plzeň)**, sehrál důležitou roli v získávání zbraní skrze Československo. V kibucu Sarid se dochovaly dokumenty, které svědčí o jeho cestě do ciziny v roce 1947 za účelem získání zbraní pro židovský vojenský útvar Hagana. Po určitou dobu pracoval pro sionistickou organizaci Keren ha-jesod. Tím, že pomohl Židům dostat se do země budoucího státu Izrael, zachránil jejich životy i majetek.

Gora, mladý český intelektuál, byl znám jako energetický, nadaný a své věci oddaný organizátor sionistické mládeže. V období mezi dvěma světovými válkami uváděl svou vizi o imigraci Židů a budování života na základě sociální rovnosti v kibucu do praxe trénováním skupiny Bibracha, kterou založil v Německu. Účastnil se konference v Karlových Varech a ve Vídni. Působil jako vedoucí v organizacích Tchelet-lavan a He-chaluc, a pracoval neúnavně, aby zvýšil počet imigrantů z Evropy do Izraele.

Po celý živ zůstal věrný svým socialistickým ideálům a byl hrdý na jedinečný a bezkonkurenční úspěch Hnutí kibuců při jejich uskutečňování. Vždy soustředěn na myšlenku kolektivního života, věnoval své eseje tématům, jako je demokratizace ve společnosti kibucu, emancipace žen a hodnoty ve výchově dětí v kibucu. Nadšeně se účastnil kulturních a divadelních akcí. V oblasti vzdělávání zavedl „Den dítěte“, který zahrnoval pokrokové vzdělávací aktivity ku prospěchu rodičů i dětí. Gora se stal prvním ředitelem regionální školy kibuců, která se nacházela na druhé straně údolí Jezreel v kibucu Mišmar ha-

emek. Kromě toho všeho byl i nadále vysílán do zahraničí na různé mise v zájmu Hnutí kibuců a izraelské vlády. Svému lidu sloužil neúnavně.

Fridel Schlisserová (Rizl), (1904–1975, Irbjanica, Rusínsko), pocházela ze šesti dětí a už v deseti letech se připojila k mládežnickému hnutí Tchelet-lavan. Aktivně se účastnila skupinových diskusí, letních táborů a výletů. Ve dvaceti letech odešla z domova na zemědělský výcvik „hachšara“ do kibucu a o dva roky později se oficiálně přistěhovala. V roce 1927 se připojila k ostatním členům československé Bibrachy při zakládání kibucu Sarid, kde pracovala jako pečovatelka o kojence. Svým klidným až uklidňujícím přístupem si získala důvěru a lásku svých vrstevníků.

Fridel a Gora Schlisserovi, ze saridských archivů.

Hnutí kibuců je známé svým pokrokovým myšlením ve všech aspektech kolektivní výchovy dětí, od jejich narození až po povolání do armády. V prvních letech Saridu se ideologie výchovy dětí v kibucu teprve formovala a Fridel svým osobním příkladem významně přispěla k jejímu pozitivnímu vývoji. Projevovala jednotlivým dětem svou lásku, podporovala jejich osobní rozvoj a byla vždy citlivou posluchačkou a utěšitelkou. Fridelina dcera Timna Livneová zdědila mnoho z matčiny vlastností a jako její nástupkyně se láskyplně starala o novorozence i staré lidi v kibucu. Asi to nejlépe vystihla, když byla požádána, aby popsala vliv skupiny Bibracha na atmosféru kibucu Sarid a řekla, že si pamatuje domov svých rodičů jako vždy otevřený, vřelý, přijímající – podle filozofie „žít a nechat žít“, kterou si přinesli z rodného Československa.

Přestože předčasně přišla o dvě ze svých tří dětí a manžela Goru, zůstala silná a odmítla ostatní zatěžovat vlastními zármutky.

Často zapomínáme, kolik tragédií postihlo budovatele naší země, a jak odolný byl jejich duch při řešení nesmírně velkých obtíží a výzev, kterým vždy čelili.

Fridelin přítel z dětství v Československu, Menachem Centner (který bude zmíněn později), ji velebil těmito slovy:

„Fridel vyzařovala lidské teplo, které ovlivňovalo celé sociální klima našeho kibucu. Byla klenotem v rozmanité lidské mozaice, kterou tvoří Sarid. I s odstupem času zůstává ta samá 'naše milovaná Fridel'.“

Vliv československé Bibrachy byl energickým katalyzátorem, který posiloval mladý kolektiv kibucu ve všech pracovních odvětvích, která byla nově zorganizována. Stejně jako oblast vzdělávací, ekonomická i kulturní. Zakladatelé věřili, že všechna odvětví práce mají stejný význam. Jelikož se kibucy snažily být soběstačné a většinou v tom uspěly, hrála pomocná odvětví zásadní roli. Najít na konci týdne úhledně složené prádlo na polici v „komuně“ nebylo nikdy považováno za samozřejmost. Talentované švadleny vyráběly pro kibuc pracovní, sváteční i dětské oblečení, prostěradla, ručníky, ubrusy, plavky, a dokonce i dámské a pánské spodní prádlo. Příprava jídla, péče o děti a jejich výchova společně s poskytováním oděvů a praním prádla znamenaly pro kibuc, že se ostatní mohli věnovat své práci na polích.

V kibucu dobře fungovaly dvě kuchyně: dětská se zaměřovala na poskytování co nejlepšího jídla dětem ve vývoji a samostatná kuchyň zásobovala dospělé obyvatelstvo.

Trude Masareková (Steinerová, 1903–1996, Plzeň) je dodnes připomínána jako kuchařka a pekařka, které se podařilo připravit chutná jídla z toho mála, co bylo v prvních letech k dispozici. Členové kibucu dostávali tři jídla denně bez ohledu na to, jestli měli hlad i jindy. A to často měli. Děti, které bydlely zvlášť v dětském domě, sbíraly v odpoledních hodinách po cestě na návštěvu rodičů jedlé plody a rostliny. Jejich rodiče neměli doma žádné potraviny ani ledničku, všechna jídla se jedla ve společné jídelně. Trudiny knedlíky „knedelach“ podávané v gulášové omáčce byly vrcholným zážitkem.

Spotřebovalo se všechno, co bylo jedlé, ať už z polí, mlékáren a odevšad, kde se dalo něco najít.

Trude Masareková a Chajim Masarek, ze saridských archivů.

Trude a její manžel Oskar Karpa podnikli aliju se skupinou Bibracha v roce 1925. Kvůli zhoršujícímu se zdraví Oskara byli v roce 1927 nuceni se vrátit do Československa na léčení. A v roce 1939 se jim podařilo zuby nehty opustit Evropu, dostat se zpět do Palestiny s dcerkou, která se mezitím narodila. Oskar tragicky zemřel krátce poté, co jejich loď zakotvila v Haifě. Trude se vrátila do Saridu a našla své místo právě v kuchyni, kde převzala odpovědnost za stravování kibucu. Tam se setkala **Chajmem Masarekem (1904–1992, Horšice, Čechy)**, za něhož se provdala. Narodil se jim syn Gadi. Chajimovi samotnému se v roce 1939 stěží podařilo uniknout drápům nacistické Evropy. Stejně jako ostatní členové Bibracha, přišel téměř o veškerou svou rodinu v holocaustu. Navzdory tomu, že prožil dvě světové války a poté několik válek v Izraeli, neztratil svou radost z hudby a potěšoval všechny svou hrou na kytaru a zpěvem českých i německých písní. Hrál cikánské tance i klasickou hudbu. V saridském pěveckém sboru se naučil izraelské písně. V Československu pracoval jako strojní inženýr v závodě Škoda, a v Izraeli působil po dobu 48 let jako mechanik v pobočce autoopravny Sarid-Mizra (Mizra je přilehlý kibuc). Opravoval poškozená vozidla v celém kraji.

Nejvíc se oceňuje tvrdá práce

Hnutí kibuců mělo svou ideologii. Jako jedna z nejvyšších hodnot se propagovala „hebrejská dřina“ a oddanost pracovním oblastem nezbytným pro rozvoj kibucu. Členové byli vysíláni na studium předmětů, které přímo souvisely s potřebami komunity. Člen kibucu byl posuzován podle své píce a schopnosti tvrdě pracovat pro blaho celku. Na to se kladl mnohem větší důraz než na rozvoj jednotlivce a jeho aspirace. Určitá dávka altruismu a obětavosti se prostě vyžadovala. Umělecké nadání se sice oceňovalo, ale jen po skončení pracovního dne, kdy hudba, tanec, divadlo i jiné umění vzkvétalo i po náročné fyzické práci.

Člen Bibrachy **Ernst Plaschkes (1905–1993, Olomouc)** byl jedním z mnoha talentovaných a vynikajících pracovníků, kteří během svého života investovali svou energii a mnoho schopností do péče o strádající venkovskou komunitu. Byl považován za pohledného, skromného, pracovitého a srdečného člověka.

Ernst byl pátým a posledním synem majitelů olomoucké firmy na sportovní potřeby. Všech pět synů se stalo vynikajícími sportovci. Při cestách po Evropě se Ernst seznámil s členy mládežnického oddílu Bibracha. Poté, co absolvoval povinnou vojenskou službu v československé armádě, rozhodl se připravit na aliju do Izraele zemědělským vzděláním, konkrétně pěstěním zeleniny. Tento zájem ho přivedl do Francie, kde se mohl naučit, jak lze o zelinářskou zahradu pečovat ve středomořském klimatu.

Do Erec Jisrael se Ernst přistěhoval v roce 1925 přes Alexandrii v Egyptě. Nejprve pracoval v mošavu Migdal v lesnictví, na stavbách a při výsadbě banánových plantáží. Poté se připojil ke skupině Bibracha v Saridu a pomáhal vysazovat Masarykův les. Pracoval také na polích, v mlékárně a zdokonaloval se v mechanice. Kromě toho všeho se osvědčil jako nepostradatelný stavař, jemuž vděčí Sarid za nové budovy včetně vodárenské věže a kibucového sila. Když se stavěla první silnice mimo kibuc, která vedla z kibucu Ginegar do mošavu Nahalal, pracoval Ernst na těžbě kamene v okolních kopcích. Pod kopci pak pomáhal dláždit novou silnici, která vedla od Masarykova lesa k Saridu a které se přezdívalo „Dardanely“.

Ernstova manželka **Gisa (Grunbergová, 1907–1970, Brno)** se v mladém věku připojila k mládežnickému hnutí Tchelet-lavan. Její mládí nebylo snadné. Gisini rodiče vlastnili obchod s lihovinami, ale když byl její otec za první světové války odveden do armády, rodina zchudla a trpěla hladem. Maminka rodiny zemřela, když bylo Gise teprve 11 let, a Gisa nakonec odešla ke své tetě, kde pak žila a studovala. Své vzdělání dokončila úspěšně a rychle. Absolvovala zemědělský výcvik jako přípravu na aliju a v roce 1929 se společně se svou dobrou přítelkyní Gretou (později Gretou Arieliovou) přistěhovala do Palestiny. Připojila se k členům Bibrachy v Saridu. V kibucu Gisa pracovala po mnoho let v mlékárně, později s dětmi a také v obou kuchyních kibucu.

Během Gisina působení v mlékárenském odvětví, byl Ernstův inovativní duch znovu roznícen (již vynalezl mechanické nástroje, které významně přispěly k efektivnějšímu chodu kibucu). Sledování Gisy při ručním dojení krav a zjištění, že první dojicí stroj (Alfa Laval ze Švédska), který dorazil do Saridu, měl jen omezenou účinnost, vynalezl Ernst centrální vakuové potrubí, které vedlo po celé délce budovy a mohla být na něj napojena každá kráva. To umožnilo dojení několika krav současně, a výrazně zkrátilo dobu dojení. Tuto novinku si velmi pochvalovali inženýři švédské mlékárenské společnosti Alfa Laval, kteří po návratu domů pokračovali ve vývoji nových dojicích strojů založených na modelu, který vyvinul a vyrobil Ernst Plaschkes z Izraele.

Ernst a Gisa vybudovali v Saridu vřelý domov pro své tři děti, Michu, Nurit a Arnona. (Děti žily v dětských domech, ale měly každý den odpoledne čtyři hodiny, které strávily se svými rodiči.) Byli vzdělaní a rádi vedli rozhovory s návštěvníky. Jejich dům byl otevřen pro všechny, zejména pro mladé lidi.

Ernst s Gisou byli (spolu s dalšími rodinami kibucu) známí pro svou lásku a útulný domov, který poskytovali mládeži. Prostý život a malé obytné prostory bez jakéhokoli luxusu nebo mnohého jídla nevadily dětem, které potřebovaly sympatizujícího přítele a milujícího dospělého, který by se o ně zajímal. To jim dávalo pocit bezpečí a domova.

K mnoha malým dětem, které sdílely život rodiny Plaschkes, patřil Menachem Reuveni (Poplak), který po skončení vojenské služby vytvořil spolu se členy Saridu Šlomo Verbnerem a Natanem Milo populární „Saridské trio“. (Natan přišel v sedmnácti letech s organizací „Alijat ha-noar“). Trio sklízelo mezinárodní úspěchy a dodnes je známé díky vynikajícím harmoniím, které zdokonalily jejich oblíbený repertoár izraelských písní.

Rodina Plaschkesových udržovala úzké vztahy s mnohými ze svých „adoptovaných“ dětí a jejich rodinami. Arnon, nejmladší ze tří dětí Plaschkesových, je dodnes v kontaktu s některými z těch, které jeho rodina přijala. Navštěvuje je a účastní se jejich rodinných oslav v Evropě, kde žije se svou vlastní rodinou.

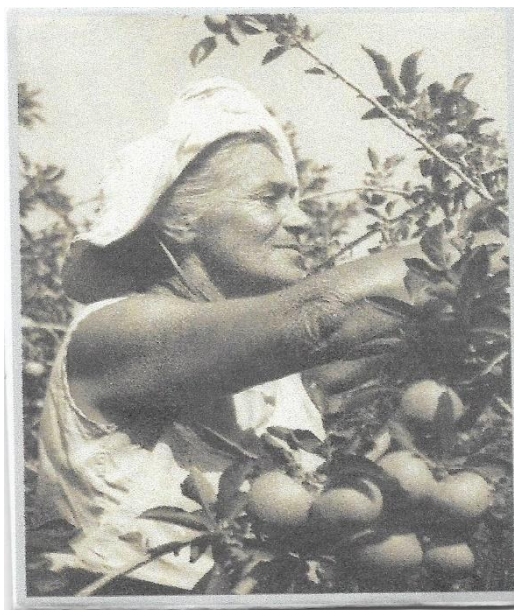

Saridské trio. Zleva: Natan Milo, Menachem Reuveni, Šlomo Verbner jako mladý.

Obrázek vpravo: Šlomo Verbner, Menachem Reuveni, rakouský prezident Heinz Fischer a jeho manželka, Natan Milo, Prezident Šimon Peres a saridský archivář Danny Nimri. Rakouský prezident působil v roce 1963 jako 25ti letý dobrovolník v kibucu, kde slyšel trio vystupovat v jeho raných letech.

Zdroj: <https://www.news1.co.il/Archive/0024-D-100014-00.html>

Rozkvět sadů

Emma (zvaná Emolda) Centnerová, fotograf Josef Dranger.

Emma Centnerová (1902–1970, Plzeň) přišla jako dítě o oba rodiče a vyrůstala v péči nevlastní matky. Ve věku dvanácti let se nadšeně připojila k hnutí Tchelet-lavan. Tam jí přátelé dali přezdívku Emolda. Na přistěhování do Erec Jisrael, kam dorazila už v roce 1924, se připravovala tvrdou prací v zemědělství.

Emolda byla silná, samostatná a pracovitá. Milovala práci v sadech a osvojila si velké odborné znalosti v sadařství. Dodnes je známa jako pilíř kibucu v sadařské práci. Život v počátcích kibucu byl náročný. S manželem Menachemem sdíleli malou špatně izolovanou místnost, kde bylo v zimě chladno a v létě nesnesitelné horko. Říká se však, že si vytvořili teplý domov, který si kromě jejich tří potomků užívaly i další děti kibucu. Emolda nikdy nelitovala svého idealismu a zachovala si optimismus a schopnost být vděčná za svůj život.

Grete Arieliová (1908–1988, Čáslav, Čechy)

Grete Arieliová, fotografie ze saridských archivů, Památeční stránky.

Grete zorganizovala jako mladá dívka v Čáslavi skupinu hnutí Tchelet-lavan. Do Saridu se přistěhovala v roce 1930 jako vzdělaná mladá žena. Mluvila několika jazyky, milovala literaturu a byla stoupencem humanistických hodnot počátku 20. století. Brzy našla své místo v saridských sadech a stala se pověstnou znalkyní růstu a vývoje ovocných plodů, takže se s ní přicházeli radit sadaři z okolí.

Na Gretu a Emoldu se vzpomíná jako na tvrdě pracující ženy, které velkou měrou přispěly k rozvoji ovocných sadů v kibucu. Obě dokázaly využít své intelektuální schopnosti v novém oboru ovocnářství, a tak upotřebit svůj talent k vybudování zemědělské a ekonomické základny kibucu, což bylo typické pro „české“ zakladatele. Na druhé straně tato generace zakladatelů nikdy neztratila ze zřetele svůj cíl, který byl hoděn osobních obětí – přispět k budování a obnově svého národa a země.

Les

Stojí za zmínku, že celá krajina byla suchá, bez stromů nebo stínu. Vysazování lesů tedy hrálo ústřední roli při zlepšování kvality životního prostředí.

První borový les byl vysazen na západním svahu kopce kibucu Sarid v roce 1928. Financovala ho česká Keren kajemet I-Jisrael na počest desetiletého výročí založení Československé republiky v roce 1918.

Slavnosti se zúčastnili významní čeští hosté, mezi nimi i spisovatel Max Brod.

KKL se podařilo jak v Československu, tak v zemi Izrael získat finanční podporu na výsadbu dalších dvou lesů na ploše 16 hektarů. Les byl vysazen v roce 1930 na severozápad od kibucu, na počest 80. narozenin prvního československého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka.

Na památku českých židovských vojáků, kteří přišli o život v bojích za první světové války, byl vysazen třetí les. O tom se dozvídáme ze zprávy v hebrejském deníku „Ha'arec“ z 1.12.1930.

Pro členy kibucu byly lesnické práce důležitým zdrojem příjmů. Práce v lesích byla považována za práci mimo kibuc a přinesla tak komunitě bojující o holou existenci mzdy v zimním období. Během období dešťů se v lesíku objevily houby, které členové kibucu sbírali a prodávali zemědělskému družstvu Tnuvah. Prodejem hub si Sarid vydělal na první rádio.

Obrázek z 22.04.1930: Slavnostní výsadba Masarykova lesa. Zleva doprava, přední řada: český konzul a jeho manželka (sedící vlevo), plukovník Kiš, Menachem Usiškin. Členové kibucu Sarid vzadu. Fotografie: Josef Ben Dov. (Se svolením fotoarchivu JNF.)

Kolem 1937-38 / Foto: Arieh Arieli. Grete Arieliová a jejich dvě dcery, Jael a Edna, před pamětní deskou připomínající české židovské oběti první světové války. Podle údajů na desce byl les vysazen v hebrejském roce odpovídajícím letům 1929–30. Obrázek z archivu kibucu Sarid.

Poválečná léta

Druhá světová válka, obtížné podmínky v zemi před založením státu Izrael a následná sovětská okupace východní a střední Evropy, to vše vedlo k oslabení vztahů mezi Izraelem (včetně českých Izraelců) a Československem.

Nicméně díky **Chananu Rozenovi, rozeném Rosenzweig (1918–2013, Ostrava)** se mezi Izraelem a Československem udržovaly téměř nepřetržité styky i v nelehkých dobách. Chanan, který přijel do Izraele v roce 1939, byl jedním z nejvýznamnějších členů českého hnutí v Izraeli.

Chananuův starší bratr, **Šlomo Rozen**, byl zakládajícím členem kibucu ze skupiny Bibracha a příkladným vzorem vedoucího. Měl vedoucí funkci v Hnutí kibuců a sloužil v Knesetu.

Chananuův syn, **Giora Rozen**, si dobře pamatuje na atmosféru českého domova v kibucu. Navzdory izraelskému vlastenectví zůstali Chanan i jeho manželka Rivka vnitřně spojeni se svou rodnou zemí. Vařilo se české jídlo, měli české přátele, panovala u nich atmosféra smíšené česko-německé kultury, jak tomu bylo u mnohých Židů z Československa. Podle Giory mluvil otec Chanan plynule česky, kdykoli měl k tomu

příležitost, a vychutnával si zvláštní smysl pro humor českému jazyku vlastní.

V prvních letech svého působení v Ostravě Chanan studoval a pracoval v oblasti hutnictví. Díky svým odborným znalostem mohl pomáhat při zakládání izraelského strojírenského průmyslu, včetně podzemní výroby zbraní v době před vznikem státu.

Chanan vedl Ligu přátelství mezi Izraelem a Československem více než 50 let a udržoval důležité vztahy s předními českými představiteli. Do Čech cestoval před i po „Pražském jaru“ roku 1968.

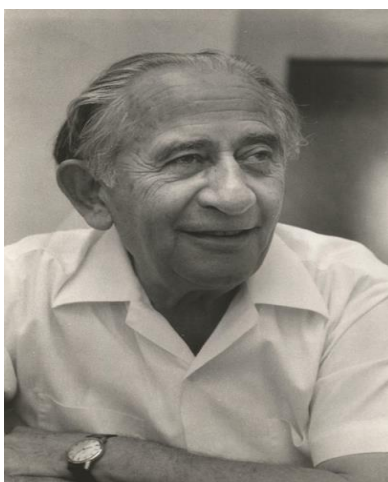
Stal se vůdčí osobností ve veřejných službách i v oblasti umění. Zakládal muzea (například Muzeum izraelského umění v Ramat Ganu), galerie a organizoval umělecké akce. Působil více než 5 let jako zástupce starosty města Ramat Gan a stal se čestným občanem Ostravy. V roce 1992 byl jmenován honorárním konzulem Československa v Izraeli. V roce 1998 získal nejvyšší ocenění České republiky, Bílého lva, které mu udělil prezident Václav Havel.

Chanan Rozen, uprostřed vedle prezidenta Václava Havla při odhalení památníku holokaustu v Ostravě. Fotograf neznámý.

Šlomo Rozen (1905–1985, Ostrava), Chananův bratr, zakladatel Saridu ze skupiny Bibracha, se vyznamenal jak lokálně, tak i na národní úrovni. Sloužil v různých rozhodujících vedoucích funkcích v Hnutí kibuců a a

byl zvolen do izraelského Knesetu na dvě funkční období (1965–69, 1969–74). V roce 1974 byl jmenován ministrem alije (přistěhování lidí s židovskými kořeny do Izraele) a absorpce přistěhovalců. Jednalo se o období historického boje za osvobození sovětského židovstva, který vyústil ve velkou vlnu ruské alije do Izraele. Pracoval po boku premiérky Goldy Meirové a v roce 1977 se stal dočasným ministrem výstavby a bydlení.

Šlomo Rozen, průkopník rané Bibrachy, člen Knesetu, ministr alije a absorpce, ministr bydlení, obrázek z pamětních stránek Saridského archivu.

Šlomo Rozen, mezi ostatními členy vlády, druhý zleva, stojící. Premiérka Golda Meirová vpravo dole. 1974. Fotograf neznámý.

Legendární zdravotní sestra

Šlomo Rozen a jeho manželka **Cila (Hirschová) Rozenová (1903–1972, Vyžnycja, Bukovina)** přijeli do Saridu společně. Tzila pocházela z náboženské rodiny s osmi dětmi. Vzpomínala, jak si užívala rodinný statek na venkově. Až vypuknutí první světové války přinutilo jejich rodinu dočasně uprchnout do Prahy. Po válce nastoupila do mládežnického hnutí Tchelet-lavan. Zúčastnila se zemědělského tréninku v Bratislavě, kde se seznámila se Šlomem. Společně emigrovali do Palestiny v roce 1926 a připojili se ke skupině Bibracha.

Brzy po svém příjezdu do Saridu byla Cila poslána na kurz *Hadassah/WIZO* v Jeruzalémě, aby se vyučila zdravotní sestrou. Pak se vrátila do Saridu, aby pečovala o kojence i starší děti v internátní škole kibucu.

Cila Rozenová, obrázek z Pamětních stránek archivu Sarid

Co dělalo vzdělání v kibucu jedinečným bylo přesvědčení, že děti budou vzkvétat, pokud jim bude dopřána svoboda žít a rozvíjet se ve své vlastní společnosti. Všechny aspekty jejich života, včetně vzdělání a zdraví se staly prioritou celého kibucu, nikoli jednotlivých rodin.

Vzhledem k tomu, že životy dětí se odehrávaly v dětských domovech, uspořádaných podle věku, kde i spaly, role zdravotní sestry nabyla na významu. Tím bylo dáno, že se Cila musela zabývat nejen otázkami zdraví, ale i výchovy dětí a jejich vzdělávání, a to do nejmenších detailů.

Kibuc se například zabýval otázkou, jestli by děti při jídle měly používat příbory nebo jen lžíci. Podle ideologie kibucu byly příbory buržoazním přežitkem, zatímco lžíce byla skromný nástroj, který mohl sloužit různým účelům. Na druhou stranu by děti měly vědět, jak se chovat u

stolu, až budou starší, a tak bylo rozhodnuto používat při jídle vidličky, nože a lžíce.

V roce 1943 byla Cila pověřena Henrietou Szoldovou, aby dohlížela na péči o „teheránské děti“ které dorazily do *Erec Jisrael*. Jednalo se o skupinu asi 1000 polských židovských sirotků, kteří prožili strašné trauma. Po obsazení Polska Německem v roce 1939, směly tyto děti po zoufalých vyjednáváních Polsko opustit. Jejich putování trvalo čtyři roky. Byla to cesta o 21 000 kilometrech, která vedla z Polska do Ruska, pak na Blízký východ přes Írán, a nakonec přes Egypt do země Izrael. Pro tyto děti, které přežily obrovská vedra, nemoci, hlad i zneužívání znamenalo přijetí do různých kibuců, mošavů a škol úplně nový život.

V roce 1946 byla Cila určena, aby dohlížela na péči o děti „nelegálních“ přistěhovalců v uprchlickém táboře „Atlit“, nedaleko Haify, který spadal pod správu Britů. Nesla odpovědnost za 80 miminek ve věku od 1 týdne do 4 měsíců. Ciliny písemné zprávy svědčí o zoufalé snaze mladých přeživších holokaustu mít okamžitě děti, a sice jako náhradu za ztrátu celých rodin a jako utvrzení, že život jde dál.

V roce 1947 poslala židovská agentura Cilu spolu s jinou zdravotní sestrou a 48 učiteli do různých táborů vysídlených osob (displaced persons) v Německu, kde se starala o židovské uprchlíky a založila kliniky pro matku a dítě. Z jejích dopisů je cítit, jak Cila dokázala pochopit celkovou situaci: věděla, co je třeba udělat, jak se postarat o jejich potřeby v zoufalé situaci. Pečovala o kojence a jejich výživu, stejně jako o matky s dětmi. Pomáhala, jak jen mohla. Tábory byly přeplněné, lidé zanedbaní, nemocní a traumatizovaní, jejich příběhy srdcervoucí. Díky jejímu obdivuhodnému a inspirujícímu nasazení se mnozí uzdravili. Cila byla v táboře, když přišla zpráva, že bylo hlasováním v OSN rozhodnuto o založení Státu Izrael. Mezi uprchlíky i zaměstnanci vypukla radostná oslava.

Po návratu do Izraele pracovala jako administrativní síla kibuců ve zdravotnictví a vytvořila mobilní zdravotnickou školu, která měla být odpovědí na nedostatek zdravotních sester na venkově. Tato práce ji velmi těšila.

Cila byla nadaná a oblíbená zdravotní sestra, na kterou všichni vzpomínali s láskou a obdivem. Během svého života působila na mnoha

místech. Svůj organizační i vzdělávací talent využívala v právě se rozvíjícím zdravotnictví v zemi Izrael.

Obnova přátelství mezi českým KKL a kibucem Sarid

Ačkoli kibuc Sarid pokračoval v udržování lesa, jinde se na něj zapomnělo, a sice až do návštěvy Michaely Vidlákové v roce 2016. Michaelin otec, Eliahu Lauscher, byl jedním z českých zakladatelů kibucu Sarid ze skupiny Bibracha. Při procházce kibucem doprovázena archivářkou Ayelet Rosen Karu (vnučkou Šlomo Rozena) se podívala i do lesa, o kterém po návratu do České republiky s nadšením vyprávěla tehdejšímu prezidentu KKL Michalu Pacovskému.

Prezident JNF - KKL ČR, Michal Pacovský (druhý zprava), setkání s izraelským KKL v Masarykově lese, 2018. Saridské archivy.

Od té doby se spojení mezi KKL České republiky a kibucem Sarid obnovilo a vzájemné pouto zesílilo. Masarykův les ožívá, včetně otevřeného muzea připomínajícího prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka a počátky kibucu Sarid. Česká a izraelská podpora KKL umožnila vytvoření nových přístupových cest a údržbu historických koutů, jako je „Místo starodávného fíkovníku“. Do Saridu zatím přišly čtyři skupiny českých studentů lesnictví, aby dobrovolně poskytly své

odborné znalosti a pracovaly v lese. Dále se tu konaly kulturní akce a les navštívil i český velvyslanec s manželkou a zaměstnanci velvyslanectví.

Pamětní kámen věnovaný prezidentu Tomášovi Garrigue Masarykovi, Masarykův les, foto Laurie Sapir.

Zaměstnanci českého velvyslanectví a jejich rodiny při návštěvě Masarykova lesa, Masarykův les, 2018. Saridské archivy.

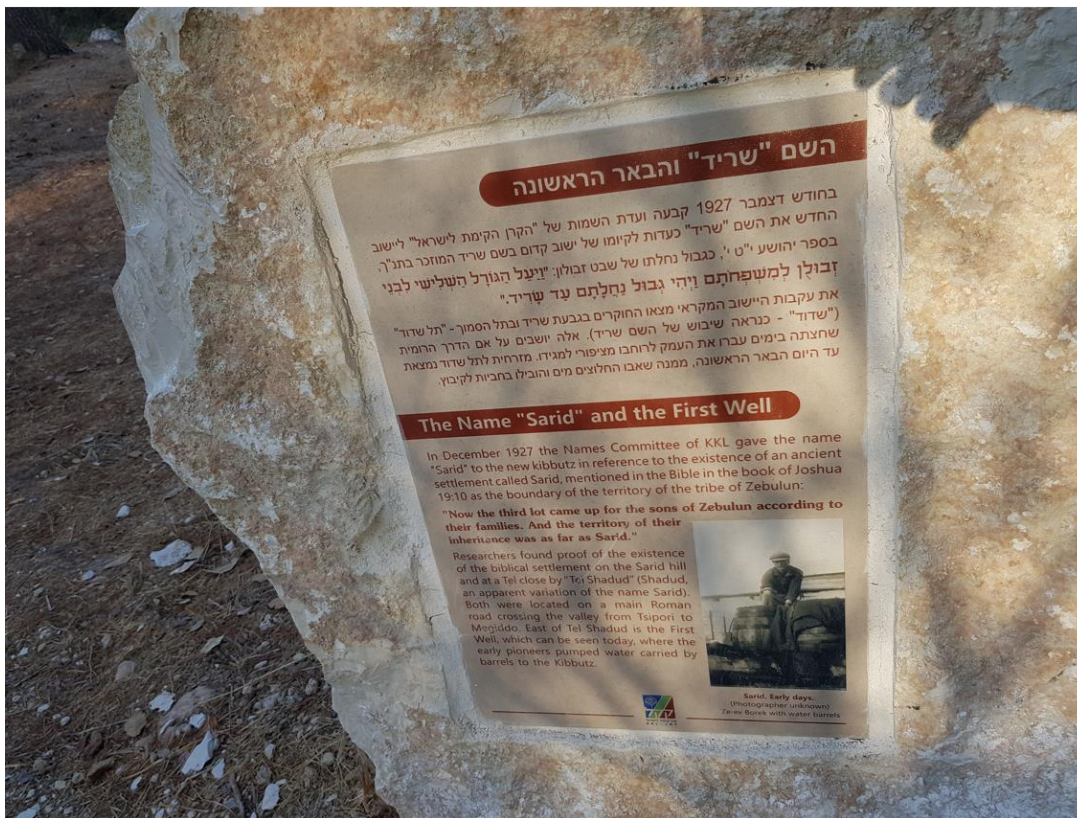
Velvyslanec Martin Stropnický a jeho manželka, Veronika Žilková, výsadba rohošníku (charub) v Masarykově lese, Kibuc Sarid, 18.11.2019. Saridské archivy.

Po slavnostním obřadu je srdečně přivítán velvyslanec, jeho manželka a jejich doprovod v klubovně kibucu, kde jim saridský dívčí sbor zpívá českou lidovou píseň v češtině a hebrejštině. Saridské archivy.

Sloupy se jmény dárců, Masaryk Forest 2021

יער מסריק

הגבעה ליד הקיבוץ הייתה חשופה, ורק עץ תאנים בודד צמח ליד מקווה מים שנחצב בסלע. העצים הראשונים נטעו על ידי חברי "ביברכה" ב-1928 לכבוד יום השנה העשירי להיווסדה של צ'כוסלובקיה. בשריד ביקרו דמויות בולטות מ'צ'כוסלובקיה כמו הסופר והעיתונאי מקס ברוד. לאחר מכן, בשיתוף עם ועדת קק"ל, השתמשו אישים אלה בהשפעתם בצ'כוסלובקיה על מנת לתמוך באיסוף תרומות לקיבוץ. ב-1930 נאסף כסף לרכישת מתנה לנשיא מסריק ליום הולדתו ה-80. המתנה הייתה 13,500 עצים שנטעו כאן בקיבוץ שריד תחת השם יער מסריק.

Masarykův les

Kopec u kibucu byl holý, jen osamělý fíkovník rostl u vodní nádrže vytesané do skály. Členové Bibrachy zde vysadili první stromy v roce 1928, na počest desátého výročí založení Československa. Do Saridu přijížděly významné československé osobnosti, jako byl spisovatel a novinář Max Brod. Ty pak svou autoritou podpořily, společně s výborem KKL sbírky v Československu na pomoc kibucu. V roce 1930 byly vybrány peníze na dar prezidentovi T.G. Masarykovi k jeho 80. narozeninám. Tím darem bylo 13.500 stromů, které zde byly vysázeny jako Masarykův les u kibucu Sarid.

Masaryk's Forest

The hill near the kibbutz was bare, with only a lone fig tree growing by a reservoir carved into the rock. The first trees here were planted by Bibracha members in 1928 in honour of the tenth anniversary of the founding of Czechoslovakia. Sarid was visited by prominent Czechoslovak figures, such as the writer and journalist Max Brod. In Czechoslovakia they then, together with the KKL committee, used their influence to support collections to help the kibbutz. In 1930, money was collected as a gift to President T.G. Masaryk on his 80th birthday. The gift was 13,500 trees, which were planted here at the Sarid kibbutz as the Masaryk Forest.

ט.ג. מסריק

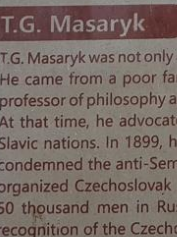
מסריק לא היה רק מדינאי אלא גם פילוסוף, סוציולוג ופדגוג. הוא הגיע ממשפחה עניה. אביו היה סלובקי ואמו הייתה צ'כית. הוא הפך לפרופסור לפילוסופיה ומאוחר יותר לחבר במועצה הקיסרית של אוסטרו-הונגריה. באותה עת הוא נמך באוטונומיה נרחבת של השטחים הליטים והעמים הסלביים הדרומיים.

ב-1899 הוא הביע את דעתו באופן נחרץ בעד פתיחה מחדשת של משפט הילסנר וגויס את הקמפיין האנטי-שמי נגדו. במהלך מלחמת העולם הראשונה הוא ארגן יחידות צ'כוסלובקיות שלהמו לצד בריטניה וצרפת ומנו 50 אלף אנשים ברוסיה לבדה. מאבקו הוביל לעצמאותה של רפובליקת צ'כוסלובקיה.

T.G. Masaryk

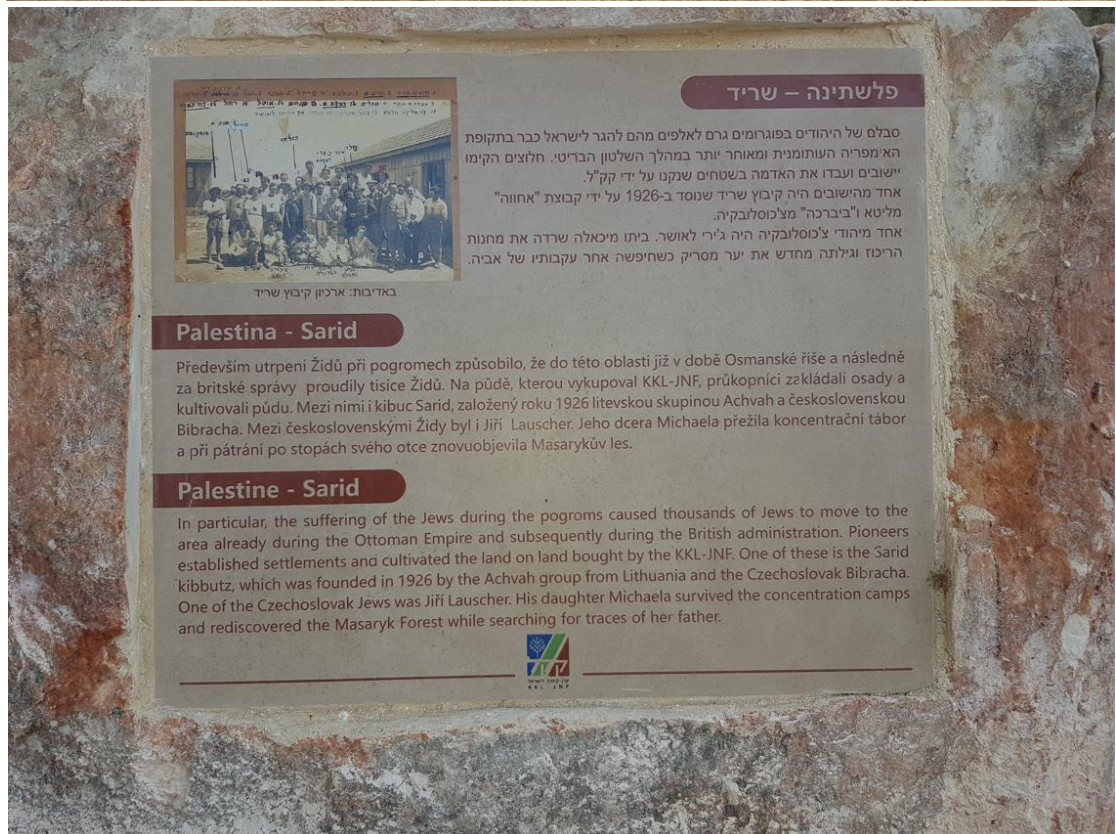
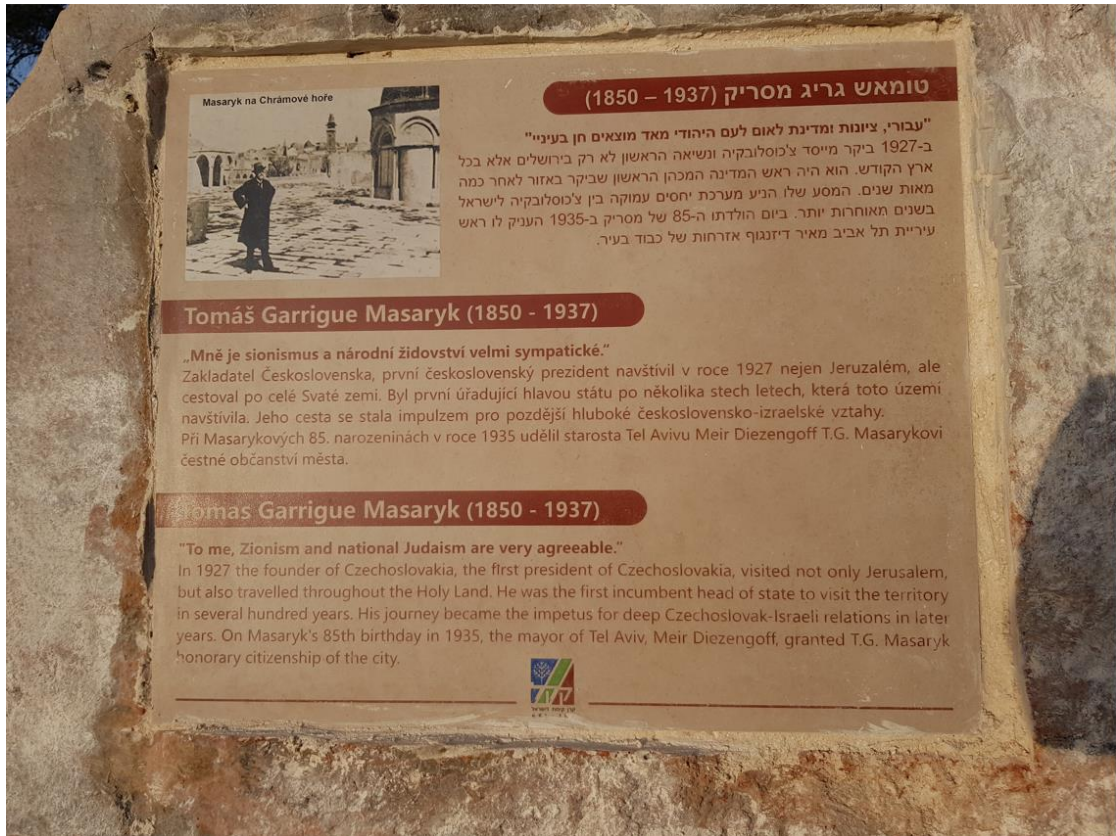
T.G. Masaryk byl nejen státník, ale také filosof, sociolog a pedagog. Pocházel z chudé rodiny, otec byl Slovák, matka Češka. Stal se profesorem filosofie a později i poslancem Říšské rady Rakouska - Uherska. Tehdy hájil větší autonomii českých zemí i jihoslovanských národů. R. 1899 razantně vystoupil za obnovení soudního řízení a odsoudil antisemitskou kampaň proti Hilsnerovi. Za I. sv. války organizoval československé jednotky na straně spojenců (legie), které jen v Rusku měly na 50 tis. mužů. Jeho boj vyústil v československou samostatnost a uznání ČSR.

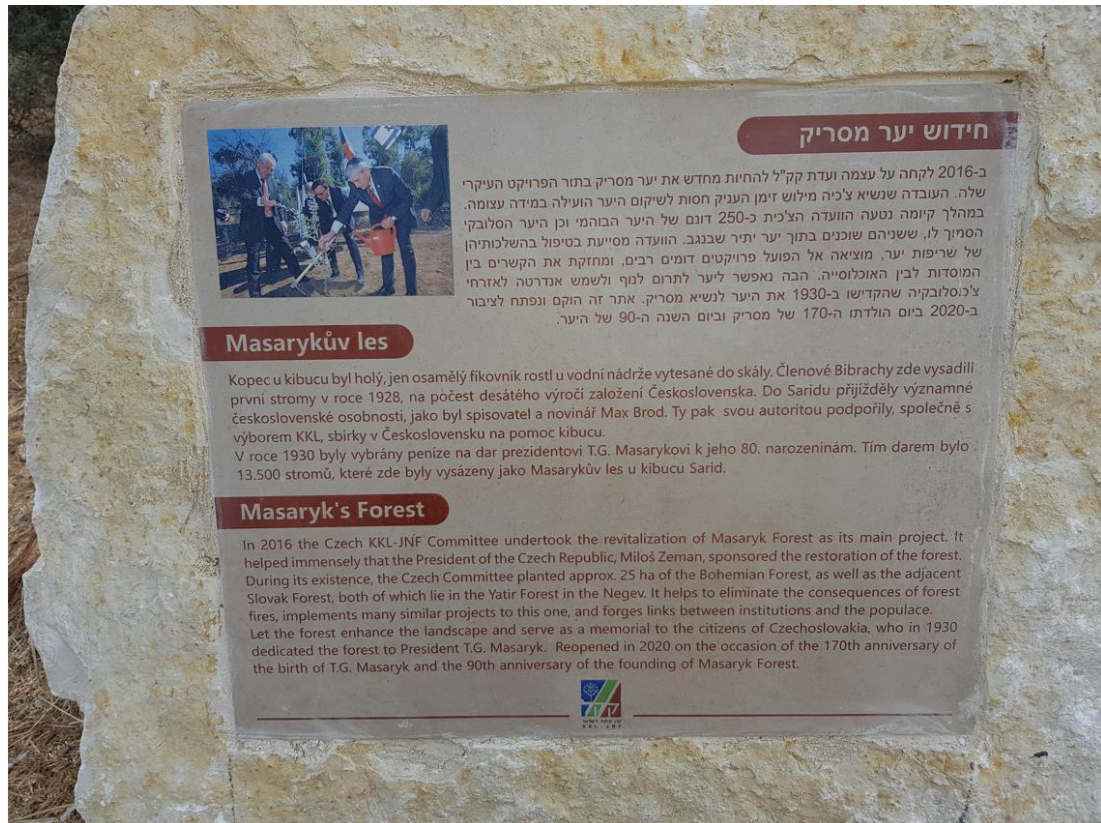

T.G. Masaryk

T.G. Masaryk was not only a statesman, but also a philosopher, sociologist and pedagogue. He came from a poor family. His father was Slovak, his mother Czech. He became a professor of philosophy and later a member of the Imperial Council of Austria-Hungary. At that time, he advocated the greater autonomy of the Czech lands and the South Slavic nations. In 1899, he spoke out strongly in favour of reopening the trial of and condemned the anti-Semitic campaign against Hilsner. During the First World War he organized Czechoslovak units on the side of the Entente (legions), which numbered 50 thousand men in Russia alone. His struggle resulted in the independence and recognition of the Czechoslovak Republic.

Obnova lesa a příběhy minulosti

Gidi Cur, správce Masarykova lesa, fotografka Laurie Sapir.

Za posledních pětadvacet let viděl **Gidi Cur (Zucker)** jako své poslání pomoci KKL Izraele a KKL České republiky obnovit Masarykův les a pečovat o něj. Nachází se za hlavní silnicí viděno z kibucu Sarid. Jeho vlastními slovy:

„Rozhodl jsem se obnovit les výsadbou nových stromů místo původních borovic, jejichž životnost se po 90 letech chýlila ke konci.“ Lesní půdu je obtížné obdělávat, protože ji tvoří hlavně vápence a kamení. Každý nový stromek proto vyžaduje během prvních let zvláštní péči – v létě vodu navíc, prořezávání a plení. Hlavně teď sázíme dub Tábor, který roste pomalu, ale za 40 let bude krásnit krajinu a vydrží po stovky let. Tento dub byl v této oblasti původní; nicméně dřevo dubů, které se tu vyskytovaly, bylo během osmanské éry používáno jako palivo pro parní vlak jedoucí z Haify do Damašku.

Kromě dubů vysazují také další stromy původem z Erec Jisrael. Například mandloně, olivy, fíky, rohovníkové a Jidášovy (Redbud) stromy. Po pětadvaceti letech lesnické práce už si člověk může posedět ve stínu krásných, vzrostlých stromů. Doufám, že les nebude pohlcen jinými

projekty, a že bude zachován jako rekreační oblast pro všechny zdejší obyvatele.“

Gidi zdědil lásku k přírodě, stromům a zemědělství od svých rodičů, raných členů české Bibrachy **Avrahama a Ley (přezdívané Kotě) Zuckerových**. Stejně jako u mnoha českých průkopníků přesahoval příspěvek Zuckerových k budování židovské vlasti daleko rámec samotného kibucu.

Otec Gidiho, **Avraham Zucker (1898–1967, Praha)** studoval mechaniku na střední škole technické ve svém rodném městě Praze. Ve věku 18 let se stal důstojníkem císařské armády a musel prožívat hrůzy 1. světové války. Pak sloužil v české armádě. Po skončení války se Avraham připojil k sionistickému hnutí a shledal idealismus Bibrachy jako velmi přitažlivý a vzrušující. Opustil své inženýrské studium na univerzitě a přeškolil se na ševce, aby se mohl připojit ke svému lidu v Erec Jisrael.

Avraham Zucker, obrázky z Pamětních stránek archivu Sarid.

Avraham byl nadaný pianista a samouk, který po práci studoval dlouho do noci strojírenství, matematiku, ruštinu a angličtinu (uměl 7 jazyků). Brzy své technické nadání využil. Pomohl osadě získávat vodu, zařídil nákup prvního traktoru a kombajnu, a byl považován i za odborníka ve stavebnictví. Budova pro kojence, kterou navrhl, vzbudila velký zájem v okolních kibucech, kterým se zatím takový domov vybudovat nepodařilo. Avraham vyvinul nový způsob ústředního vytápění, takže bylo možné nový obecní dům pro kojence dostatečně zahřát. Kromě toho se stal, jako vedoucí mechanizovaného zemědělství na Saridu, známým po celé zemi jako odborník na zemědělské stroje a byl

zaměstnán v národním hospodářském družstvu "Ha-mašbir" v oddělení zemědělských strojů.

Kooperativ Ha-mašbir byl založen v roce 1916, aby odbíral přebytky potravin od zemědělců v Galileji. Název „Ha-mašbir“, byl inspirován biblickým příběhem Josefa (Genesis 42,6) a navrhl ho Berl Katznelson, jeden z intelektuálních zakladatelů dělnického sionismu. Jako faraonův ministr v Egyptě měl Josef symbolický sen o sedmi tučných a sedmi hubených kravách, který byl vyložen jako výzva ke shromáždování a ukládání přebytečného obilí v „tučných letech“ a jejich distribuci v „letech hubených“. (Joseph byl „ha-mašbir“ – dodavatel všemu lidu.) Ha-mašbir, byl založen v počátečních letech dělnického sionistického vedení a jeho původním účelem bylo opatřit a rozdělovat potraviny hladovějícím a hladovým po celé zemi v období 1. světové války za malý nebo žádný zisk. Později začal Ha-mašbir nakupovat a distribuovat různá zařízení a Avraham se stal ředitelem Oddělení zemědělských strojů. Je důležité si uvědomit, že v letech před vznikem státu byla značná část ekonomiky nesena zemědělstvím, a nákup náhradních dílů byl komplikovaný a trval dlouho, protože se často musely dovážet ze zahraničí.

Ačkoliv neměl Avraham oficiálně dokončené vzdělání, jeho znalost fyziky a matematiky v kombinaci s praxí v oboru byla působivá. Nakonec se dostal jako odborný asistent na Technion, izraelské vysoké učení technické. Tam vzal pod svá křídla mladší studenty a prováděl s nimi výzkum v mnoha oblastech, které přímo přispěly k rozvoji vědy a zemědělství v Izraeli.

Moše Dajan (ve funkci ministra zemědělství 1959–1964) jmenoval Avrahama jako vedoucího oddělení zemědělských strojů v tehdy novém Centru pro zemědělský výzkum a školení, nacházejícím se u Beit Daganu, v blízkosti Rišon le-Cionu. Po 2. světové válce se účastnil mise do USA, jejímž cílem bylo naučit se adaptovat americké a evropské zemědělské stroje na podmínky v Izraeli. Dostalo se mu ocenění amerického výzkumu a obdržel finance na studium vlivu větru a dalších faktorů na účinnost pesticidů. V Izraeli pak až do konce svého života pokračoval ve výzkumu. Izrael má už po desetiletí vedoucí postavení ve světě v oblasti zemědělských a zavlažovacích technik díky vynalézavosti prvních průkopníků, jako byl Avraham Zucker.

Lea (Kotě) Zuckerová (Kohnová, 1909–1984, Olomouc, Československo) se narodila do bohaté rodiny. Ve dvaceti letech se sama rozhodla přistěhovat se do Palestiny. Lea měla dobrodružnou

povahu a vždycky se zajímala o stromy a život rostlin. Ačkoli byla jedinou mladou ženou v Olomouci, která se rozhodla pro aliju do země Izrael, vzpomínala, že se tehdy celá komunita přišla rozloučit. Po svém příjezdu nastoupila do zemědělské výcvikové školy pro ženy *Mešek ha-poalot* poblíž Givataim. Při jednom ze svých dobrodružství cestovala na sever do kibucu Bejt Alfa, který měl také české zakladatele. Poté se vydala do Saridu a i tam hledala krajany, se kterými by se mohla spojit. Na otázku, proč se rozhodla žít v Saridu a ne Beit Alfa, odpověděla, že je porovnala a že v Bejt Alfa byly věci dobře vedené a lidé disciplinovaní. V Saridu už méně, ale lidé byli nekomplikovaní a atmosféra přátelská a živá. Také tu potkala svého manžela, Avrahama Zuckera, jehož krásná hra na klavír přitáhla její pozornost.

Lea (Kotě) Zuckerová, saridský archiv.

Avraham vzpomínal, jak seděl u klavíru se zrzavou kočkou na rameni a hrál, když zrovna přišli na návštěvu rodiče českého člena kibucu, kteří ho poslali jako dar, a navrhli odšroubovat jednu jeho nohu. Vysypaly se z ní cennosti a hotovost, které byly zaslány na pomoc skupině!

Lea „Kotě“ pracovala několik let v zemědělství a zasadila jedny z prvních stromů **Masarykova lesa**. Později převzala odpovědnost za terénní úpravy pozemku kibucu a vysazování stromů a květin, což byl nesnadný úkol pro omezené množství vody. Naučila se anglicky a obstarala knihy o botanice, aby se mohla dále vzdělávat. Majestátní stromy jí vysazené kráslí kibuc až do dnešního dne.

Jak si vysloužila svou přezdívku není přesně známo. Ale traduje se, že to byla ona, kdo objevila v lese houby, a protože si nebyla jistá, jestli jsou jedlé, nakrmila jimi nejprve kočku kibucu. Její manžel měl zjevně kočky rád a dovolil jim účastnit se své hry na klavír.

Ami Pomeranc, syn Zosy (Hermannové, 1904–1985, Halič) a Cviho Pomerance (1902–1960, Horodenka) – jediného člena Bibrachy z Polska, pamatuje **Masarykův les** jako dítě. Vzpomíná, že měli se sousedními arabskými rodinami vynikající vztahy. V arabské vesnici Dar Tawil, nad kopcem, kde se dnes nachází Masarykův les, žilo 5 početných rodin, které ochotně půjčovaly své velbloudy a koně na transport.

Ami pamatuje, že vztahy s těmito arabskými rodinami byly poklidné. Když mu bylo sedm nebo osm, chodil s kamarádem na návštěvu do Dar Tawilu. Jakmile Izrael vyhlásil v roce 1948 svou nezávislost, členové Saridu vyzvali sousední rodiny, aby zůstaly ve svých domovech, a slíbili, že je ochrání, když vypukne válka. Náboženský vůdce z Nazareta je však přiměl k odchodu a tvrdil, že jsou překážkou dobytí Saridu. Slíbil, že s porážkou Židů se vrátí a ovládnou celou oblast.

Cvi a Zosa Pomerantzovi se svým synem Amim v Masarykově lese, 1932, obrázek z archivu Sarid.

Amiho otec Cvi byl známý jako talentovaný mechanik, který uměl vyřešit mnohé problémy. Kvůli zdravotním problémům změnil

povolání a začal spravovat knihovnu kibucu. V tom se skutečně našel. Vyučil se knihovnictví, a dokonce na to téma napsal knihu. (Její kopie se nachází v Izraelské národní knihovně v Jeruzalémě). Stal se odborníkem na katalogizaci a učil další knihovníky kibucu, jak knihovnu uspořádat. Spolupracoval s Národní knihovnou a významně přispěl k vývoji knihovnictví v počátcích státu. Cvi byl klasickým příkladem vynalézavosti českých průkopníků, mladých intelektuálů, kteří opustili Evropu a ocitli se v zemědělském prostředí. Když už nemohli ze zdravotních důvodů konat tvrdou práci, rychle se přeorientovali na jiné oblasti, nastudovali nové předměty a našli nové uplatnění pro své nadání.

První traktor doráží do kibucu Sarid z Československa

„... V roce 1928 přijel do kibucu první traktor značky Avance, který v Československu získal Moše. Těžko si lze představit radost, která v Saridu vypukla, když po dlouhé a hlučné jízdě z přístavu Haifa dorazilo neobvyklé vozidlo s ocelovými koly. Teprve druhý den se zjistilo, že zapomněli přivést pluh⁵...“

Poldy Urbach zkoumá traktor Avance, Sarid, 1928. Obrázek z archivu Saridu, fotograf neznámý.

⁵ *The Czech Group "Bibracha", the Masaryk Forest and the Early Days of Kibbutz Sarid, A Brief History, by Ayelet Rosen Karu, 2020.*

Člen Bibrachy **Avner Abeles (1905–1996, Brno)** pracoval den co den na novém traktoru.

Avner Abeles, obrázek z Památečných stránek saridských archivů.

Avner vyrostl v Brně, v domově žijícím německou kulturou. Jeho matka byla operní zpěvačka a Avner se ve věku 5 let začal učit hrát na housle. Přitahovala ho česká sionistická skupina mladých – Tchelet-lavan. Ve věku 13 let už byl jejím vedoucím, a co je nejdůležitější, staral se o židovské děti uprchlíků z 1. světové války, jejichž šokující zážitky přispěly k upevnění jeho touhy přestěhovat se do Palestiny i proti vůli svých rodičů.

Z úcty k nim vyhověl Avner jejich žádosti, aby se alespoň vyučil užitečnému povolání, a rozhodl se studovat strojírenství. Studium trvalo čtyři roky. Po imigraci mu znalosti dobře sloužily. Specializoval se na údržbu a opravy zemědělských strojů a zařízení a instruoval zemědělce v celém regionu. V roce 1967 získal regionální ocenění Kishona za knihu „**Traktor**“, jež byla vůbec první příručkou o traktorech, která vyšla v hebrejštině.

V dokumentárním ohlédnutí za svým životem ve věku devadesáti let, líčí Avner živě některé příběhy o volné lásce mezi revolučními průkopníky skupiny Bibracha té doby. Vypráví, jak prchal před pistolí muže, s jehož ženou měl milostný vztah, když s nimi sdílel stan jako „primus“.

Z Klatov do Saridu

Reuven (Karel) Bruml (1902–1956)

Reuven Bruml (Bartov), se synem Gidonem, obrázek z Památečných stránek saridských archivů.

Reuven se narodil do rodiny úspěšných průmyslníků, jejíž obrovské podniky (dřevařské, ocelářské a chemické závody) poskytovaly zaměstnání mnoha obyvatelům Klatov. Měl se stát rodinným právníkem. Během svých univerzitních studií v Praze ho však zaujalo sionistické hnutí, a tak se rozhodl přizpůsobit své vzdělání, aby mohl přispět k budování Izraele. Ukončil právnická studia a začal studovat zemědělství, nejprve v Československu, poté čtyři roky na pařížské Sorbonně a pak ještě v Alžíru, kde bylo zemědělské klima podobné jako v *Erec Jisrael*.

Po aliji se skupinou Bibracha v roce 1927 se Reuvenovi podařilo založit ovocné sady v kibucu Sarid. Široko daleko byl znám jako odborník na plánování sadů a pěstování ovoce vhodného pro místní klima.

Reuven Bruml byl inteligentní, skromný a oblíbený. Je dalším příkladem idealistického českého sionistického průkopníka, který opustil dobře situovanou a milující rodinu, aby snášel těžkosti života v Izraeli před založením státu. Stejně jako další přistěhovalci ze skupiny Bibracha vystudoval zemědělství, aby významně přispěl k budování své nové vlasti.

Smysl pro humor nikdy neuškodí

Menachem Centner (1905-1990, Brüx /Most) ze severozápadních Čech, oblasti průmyslu a těžby uhlí, se ovšem od dětství učil o kravách. Jeho otec se totiž zabýval prodejem dobytka. Když dosáhl univerzitního věku, začal studovat veterinu v Brně (v roce 1924). Přitahován sionismem a skupinou Bibracha však opustil studia a rychle imigroval do Palestiny (1925). Tam studoval na zemědělské škole Mikve Jisrael, kde získal znalosti o chovu dojnic. To se mělo stát jeho celoživotním povoláním.

Menachem založil mlékárenskou pobočku („refet“) kibucu Sarid. Začal s osmi kravami, ale rychle se stal zdrojem informací pro další kibucy, které založily svůj vlastní chov dojnic. V roce 1938 byl Saridem i dalšími kibucy poslán, aby nakoupil damašské krávy v Sýrii. Tyto krávy byly považovány za jedno z nejlepších plemen na Blízkém východě. Byly statné, tmavě zbarvené, odolné vůči vedru a malárii. Díky židovskému příteli z komunity syrských Židů v Palestině měl Menachem po příjezdu do Sýrie dobrý kontakt, který mu pomohl obchod uskutečnit. Zvláštním darem pro něj bylo pozvání na rodinnou slavnost pesachu – seder v hebrejštině a arabštině podle tamního zvyku. Užil si pohostinnosti svých hostitelů. Když se dozvěděl, že bude trvat dva dny, než dostane dojnice pro Palestinu, rozhodl se využít času pro návštěvu Bejrútu. Ten na něj zapůsobil jako velmi moderní město s potenciálem stát se hlavním finančním centrem mimo Evropu.

O několik let později byl Menachem poslán do Holandska, aby koupil 450 krav. Raný výzkum křížení krav, kterého se s dalšími účastnil, vydláždil cestu pro rozvoj chovu holštýnské izraelské dojnice, která měla přední postavení ve světě v produkci mléka.

Po dvaceti letech oddané služby na mlékárenském statku v Saridu, kde pracoval dnem o noci, kdy se neustále zdokonaloval v odborných znalostech o dobytku, přispěl k založení první býčí farmy pro umělé oplodnění. Ze své práce rád vyprávěl vtipy a příběhy a jeho smysl pro humor okouzлил a pobavil všechny, kdo ho znali. Bylo známo, že Menachem vyslovil v jidiš požehnání plodnosti před každým oplodněním krávy. Byl oblíbeným mistrem obřadů na akcích a shromážděních, často připravoval vtipné projevy pro pobavení publika.

Menachem si užívá zvláštní chvíle se svým stádem. Fotograf neznámý.

„V Izraeli existuje pouze jedno mléčné plemeno, izraelské holštýnské, které bylo vyšlechtěno křížením místních a damašských krav s frískými býky a později s holštýny. Šlechtění začalo už ve 30. letech.“ Dnes zmizela poslední stopa po damašské krávo, a po 60 letech chovu v horkém podnebí se izraelské holštýnské krávy tomuto podnebí přizpůsobily. V Izraeli se už po více než čtyři desetiletí používá umělá inseminace v chovu krav a jalovic, prováděna hlavně družstvem Sion (význam slova je „vrchol potence“) pro umělé oplodnění krav. Sion v současné době chová 250 býků na třech různých místech...

Roční produkce v Izraeli je přibližně 1 455 milionů litrů kravského mléka a roční hodnota zpracovávaných produktů je přibližně 2,6 miliardy USD. Regály izraelských supermarketů praskají pod množstvím zdravých, inovativních a chutných mléčných výrobků, které lze srovnávat s výrobky nejmodernějších mlékárenských podniků na celém světě⁶.”

Jednotlivec versus kolektiv

Před nástupem privatizace kibuců začátkem 21. století byl téměř každý aspekt života členů kibucu kontrolován ideologií. Rozhodovalo se o

⁶ *The Czech Group “Bibracha”, the Masaryk Forest and the Early Days of Kibbutz Sarid, A Brief History, by Ayelet Rosen Karu, 2020.*

tom, kdo bude kde pracovat a jak dlouho (zvykem byla rotace úkolů), kdo bude poslán na studia a co bude studovat.

(Více informací o kibucech dříve a dnes na <https://www.myjewishlearning.com/article/the-kibbutz-movement>)

Požadavek podřízení osobních přání pro dobro kolektivu bylo pro některé příliš. Není žádným tajemstvím, že ne jeden talentovaný ambiciózní člen kibucu opustil své stádo, aby mohl uskutečnit vlastní plány podle svých schopností.

Rodina Josefa Velnera nebyla výjimkou, co se týče tohoto bolestného dilematu. Josef (1900–1953, Ostrava) sloužil během První světové války v rakousko-uherské armádě. Poté pomáhal založit mládežnické sionistické hnutí Tchelet-lavan v Ostravě. Podle jeho nejstarší dcery Íry to byla reakce na odmítnutí mládežnické skupiny Wandervogel přijmout mezi sebe Židy. Pocházel z chudší československé rodiny. Otec pracoval v pohřební službě, jeho matka pocházela ze vzdělanější rodiny, ale přesto neměla moc společného se vznikajícím sionistickým hnutím.

Josef se účastnil „hachšary“ – tréninku pro život v kibucu v Německu a už v roce 1920 se přistěhoval do vytoužené země. Věnoval se zemědělství, pomáhal vysušovat bažiny a v letech 1926–7 se přidal ke skupině Bibracha v kibucu Sarid. Tam se seznámil se svou první ženou Margitou Kohnovou také z Československa, „která byla vyslána“, jak to sama chápala, aby následovala další průkopníky. Margit nesdílela nadšení pro snášení extrémně těžkých podmínek venkovského průkopnického života. Snažila se přesvědčit Josefa, aby se s ní přestěhoval do Jeruzaléma, kde by mohli vést více „bohémský“ život, který by spíše odpovídal jejímu nadání.

Není těžké pochopit touhu Margit „stát se někým“ při pohledu na nekonečnou neúrodnou a pustou krajinu kolem Saridu, kdy se ptala, co tam vlastně dělá. Její rozhodnutí opustit Josefa a jejich čtyřletou dcerku způsobilo velkou bolest. Vrátila se do Prahy, znovu se vdala a stala se herečkou. Podle dcery Íry bylo velmi nezvyklé, aby žena z kibucu opustila své dítě, a tak se skutečně cítila opuštěná.

I dnes, ve věku 90 ti let, si Íra ovšem jasně vzpomíná, jak vyrůstala v Saridu obklopena láskyplnou péčí českých přátel svého tatínka. Vzpomíná na odpolední setkání u kafe, plné humoru a vtipů, a na

přátelské vztahy. Dodnes nazývá tyto dospělé „hrdinové mého dětství, i když časem zapomenutí.“

Ráda také vzpomíná na výlety do Masarykova lesa se svou skupinou dětí. Pro ni znamenaly divoké květy, mladé stromky, čistý vzduch a vůně lesa učiněný poklad. Bylo to místo dětských her a příležitostných návštěv u arabských rodin v Dar Tawilu, kde byli srdečně vítáni. Vztahy byly přátelské, členové Saridu byli nejdnou pozváni na svatbu v arabské vesnici. Během druhé světové války posílali z Dar Tawilu jednoho vesničana, aby poslouchal v kibucu vysílání v rádiu.

Josef se znovu oženil s Tovou (Gustou) Baumhohlovou (1908-2003, Kolomyja, Polsko/Ukraina), když byla Íra ještě malá. Tova jí byla dobrou maminkou. Josef s ní měl ještě dvě dcery, Zivu a Oru, které si i přes velký věkový rozdíl zamilovala jako své mladší sestry.

Josef a Tova, sezdání v roce 1937.

S laskavým svolením Ory Bar.

Josef Velner s dcerami Zivou (nalevo) a Orou (napravo). S laskavým svolením Ory Bar.

Josef pracoval na polích a pomohl vybudovat vodovod kibucu vedoucí od blízké studny. Kromě toho jezdil pravidelně s oslím povozem vyzvednout poštu z blízkého mošavu Nahalal, založeného roku 1921. Tento úkol se stal obsahem mnoha anekdot, jak vypráví dcera Ora, jako například, když oslík rozžvýkal tak toužebně očekávanou poštu. Josef, ujistil své kamarády svým typickým humorem, že si nemusí dělat žádné starosti – všechny dopisy obsahovaly jedno a to samé: „Prosím, vrať se domů, stýská se nám!“

Po vstupu do právě založené izraelské armády (IDF – Israel defence forces), byla Íra vyškolená na zdravotní sestru a sloužila ve zdravotním sboru. Po ukončení vojenské služby v roce 1951 si chtěla dokončit studia a stát se diplomovanou zdravotní sestrou. Vedení kibucu její žádost zamítlo. Íra se rozhodla za své právo bojovat. Mělo se o tom jednat a rozhodnout na veřejné pravidelné schůzi. Josef byl rozesmtněn touto neshodou a citovými problémy, kterými procházela jeho dcera, a na schůzi nešel. On i Tova vštěpovali svým dcerám, jak je důležité vyučit se profesi, a proto bylo jasné, že se dostanou s kibucem do konfliktu.

Jak se dalo očekávat, žádost Íry byla kolektivem oficiálně zamítnuta. Ona i její rodina předběhly svou dobu, když požadovaly právo jednotlivých členů sám si určit pole působnosti. Ale Íra zažila, jak školení v rámci armády otevírala mladým lidem dveře do budoucnosti.

Když vojenskou službu dokončovaly Ora a Ziva, Hnutí kibuců už zavedlo možnost individuálního studia pod podmínkou, že student věnuje po vojně rok práci v kibucu. Studium muselo odpovídat potřebám kolektivu. Ora směla studovat umění pod podmínkou, že se stane učitelkou výtvarné výchovy na základní škole kibucu.

Pro Íru ještě tato možnost neexistovala, což vedlo k životní krizi. Odchod z kolektivu, z teplého láskyplného hnízda, způsobil po traumatu z odchodu její matky další emocionální ránu. Skupina vrstevníků, se kterými vyrostla, se jí nezastala a jejich mlčení, když nesla odmítnutí a kritiku, ji pronásleduje až dodnes. Ani se nezúčastnila osmdesátého výročí vzniku skupiny.

Během studia zdravotnictví čas od času navštěvovala svou rodinu v Saridu, ale vždy šla rovnou do místnosti svých rodičů. Nechtěla snášet pohledy a řeči kibucníků. Henja, její kamarádka, vzpomíná, jak ji jednou spatřila, když přišla se svými rodiči do společné jídelny na večeři. Až po letech se jí svěřila, že se k ní chtěla rozběhnout a obejmout ji, ale byla ochromena společenským tlakem a zůstala na svém místě jako přilepená.

Josef, jehož zdravotní stav se začal zhoršovat, využil svého koníčku sbírání známek pro prospěch kibucu i státu Izrael. Po příkladu Moše Cipora, který založil deník kibuců „Al ha-mišmar“, začal vydávat časopis pro děti „Mišmar l-jeladim“. Sám do něj pravidelně přispíval svými fejetony o vzdělávacích výhodách sbírání známek. Děti i jejich rodiče si dobře pamatují, jak je bral filatelista Josef na dobrodružné cesty historií, politikou, zeměpisem, vědou i uměním.

Josef také založil v Saridu první poštovní úřad. Ora, která tu stále žije, šla v jeho šlépějích a dlouho tam pracovala.

„Mišmar l-jeladim“, časopis pro děti kibuců, který vycházel mezi lety 1945–1985, kde byly otištěny populární fejetony Josefa Velnera o sbírání známek.

Josef zemřel ve věku 53 let na selhání ledvin, když bylo Oře jen šest let. Její maminka Tova se dál starala o své tři dcery a porušovala ustálená pravidla tím, že se v noci chodila podívat, jak se mají její malé děti v domově dětí. Rodič, který byl skeptický vůči pravidlům, působil konflikty. Ora vzpomíná, že z toho měla špatné svědomí a ostatní děti ve skupině ji vylučovaly s tím, že má „ustaranou maminku“.

Později se Ora dozvěděla, že první dítě Josefa a Tovy byl syn Rafael (Rafi). Íra (z Josefova prvního manželství s Margit) Rafiho milovala a hrála si s ním. Ukázalo se, že trpí autismem a kolektiv kibucu se o něj neuměl postarat. Jednoho dne prostě zmizel. Íra si pamatuje, že mu bylo pět. Žil pak v ústavu v Jeruzalémě. Tatínek Josef ho tam navštěvoval, ačkoli cestování tehdy nebylo snadné.

„Příběh naší rodiny je smutný a ukazuje, že jít proti proudu vždy něco stojí,“ říká Ora, „ale nás tři sestry to spojilo“.

Sestry Velnerovy: Ora Bar, Era/Íra Engleprat a Ziva Nitzan. S laskavým svolením Ory Bar.

Zdroje:

- ✓ Zvláštní poděkování patří Ajelet Rozen Karu, jejíž výzkum přinesl informace na úvodních stránkách tohoto vyprávění, a která z velké části iniciovala obnovení vztahů s českými představiteli KKL.
- ✓ Zvláštní dík Amnonovi Danzigovi, synu zakladatelů Saridu, který přispěl svými postřehy, živým vyprávěním a editací. Jeho práce přináší další inspiraci.
- ✓ Zvláštní poděkování patří dětem členů Bibrachy, které laskavě až nadšeně poskytly možnost rozhovoru a tím mnoho cenných informací a zajímavých příběhů ze života svých rodičů, k nimž patří:
 1. Ami Pomeranc (syn Cviho Pomerance a Zosy Hermanové Pomerancové)
 2. Esther Cuk (dcera Moše Cipora a Tovy Gitl Ciporové)
 3. Gidon Bartal (syn Reuvena Brumla a Haike Vilnerové Brumlové)
 4. Gidi Cur a Josi Zucker (synové Avrahama Zuckera a Ley Kohnové Zuckerové)
 5. Timna Livneová (dcera Fridel Rizl Schlisserové a Gory Schlissera)
 6. Gadi Masarek (syn Trude Steinerové Masarekové a Chajima Masareka)
 7. Giora Rozen (syn Chanana Rozena a Rivky Rosenbaumové Rozenové)
 8. Adi Rozen, Ajelet Rozen Karu, Tal Shacham (vnoučata Šlomo Rozena a Cily Hirschové Halevy Rozenové)
 9. Arnon Plaschkés (syn Ernsta Plaschkése a Gisy Grunbergové Plaschkésové)
 10. Íra/Era Engleprath, Ora Bar a Ziva Nitzan (dcery Josefa Velnera a Tovy Baumhohlové Velnerové)
- ✓ **Díky Johnu Eisnerovi**, synu Otty Cviho Eisnera z Ostravy, za podkladové materiály, příběh své rodiny a editaci.
- ✓ **Díky Jael Eisnerové, narozené zakladatelům Saridu**, jejíž vzpomínky z dětství a komentáře přispěly fakty i anekdotami, zejména pokud jde o ženy a jejich roli v počátcích kibucu.

- ✓ Děkuji Dr. Esther Carmel Hakim za informace o historických kořenech a založení Ha-mašbirského hospodářského kolektivu
- ✓ Děkujeme přítelkyni Saridu Helen Paloge za návrh titulu „Kořeny lesa“ (Roots of a Forest)

Písenné materiály a videa

1. Eisner, John, Leopold Leo Eisner – Saba, 1939-1966, autobiografická vzpomínka, přeložena a vydána v Izraeli
2. Karu, Ajelet Rozen, Česká skupina „Bibracha“, Masarykův les a počátky kibucu Sarid – krátká historie, archiv kibucu Sarid, 2020
3. Karu, Ajelet Rozen and Masarek, Gadi, Památeční stránky, web kibucu Sarid <https://sarid.org.il/memorial>
4. Nimri, Danny, Bibracha, Kibuc Sarid, 2012
5. Nimri, Danny, Michtavim me-haboidem (Dopisy z podkroví), 2013 Kibuc Sarid www.sarid.org.il
6. Palgi, Avraham, Center, Oded, Avner, dokumentární film o průkopníkovi Bibracha Avnerovi Abelesovi, 2016
7. <https://www.youtube.com/watch?v=nQCsaE-hB0M&t=77s>
8. Rozen, Avi, Stručná historie rodiny Rosenzweigů – rodina Ostraváků, archiv kibucu Sarid
9. Centner, Menachem, Ma'asim – Výběry z deníku, Kibuc Sarid, 1987, z archivu knihovny Saridu
10. The Children of Sion: the Tehran Children, Global Home for Jewish Geneology, Ada Holtzman, 2004
11. https://www.jewishgen.org/databases/holocaust/0102_Tehran-children.html
12. Em v-achot (Matka a sestra), Na památku Cily Rozen, Kibuc Sarid a Rozenova rodina, 1973, z archivu knihovny Saridu
13. Ben Cur, „Československý obchod se zbraněmi během Války za nezávislost“, Palyam a Aliyah Bet Web, <http://www.palyam.org/indexEn.php>

Dodatek

Čeští zakladatelé kibucu Sarid – průkopníci skupin Bibracha a Tchelet-lavan

(* - žil v Saridu až do své smrti)

1. Abelesovi, Avner a Šifra (roz. Parsyová) *
2. Urbachovi, Poldi a Hilda (roz. Fischelová – sestra Franci a Pavla)
3. Arieliovi, Arieh a Grete (Kalerová) *
4. Barakovi, Ze'ev a Olga „Oli“ (roz. Kohnová) *
5. Brumlovi, Reuven (Karel) a Haike (roz. Vilnerová) *
6. Golumbikovi, Franci (roz. Fischelová – sestra Hildy a Pavla) *
7. Drengerovi, Josef a Miriam (roz. Beková) *
8. Hirschovi, Ja'akov (bratr Cily Rozenové) a Achinoam (Jigolinzerová)
9. Heller, Otto „Otel“
10. Vinterbergerovi, Šlomik a Mila *
11. Velnerovi, Josef a Tova (roz. Boimelová) *
12. Velnerová, Margit (roz. Kohnová)
13. Hielová, Margit (roz. Barkerová) *
14. Lauscher, Eliahu „Jore“
15. Samischovi, Rudolf a Zdenka (roz. Kohnová)
16. Pomeranc, Cvi a Zosa (roz. Pomerancová) (bratranec a sestřenice) *
17. Fischelovi, Pavel (bratr Franci a Grete) a Olga
18. Felix, Josef „Pepe“ *
19. Plaschkesovi, Ernst a Gisa (roz. Grunbergová) *

20. Plaschkes, Bertel (bratr Ernsta and Huga)
21. Plaschkes, Hugo (bratr Bertela a Ernsta)
22. Zuckerová, Marta (roz. Kolmanová)
23. Zuckerovi, Avraham/Bertel a Lea „Kotě“ (roz. Kohnová) *
24. Centnerovi, Menachem a Emma „Emolda“ (roz. Libschteinová) *
25. Karpa, Oskar
26. Karpová Masareková, Trude (roz. Schteinerová) a Chajim Masarek
*
27. Krausovi, Jochanan a Berta (roz. Rosenzweigová – sestra Šloma a Chanana Rozena)
28. Kreindelerovi, Filip a Roza (roz. Pollacková)
29. Rozenovi (Rosenzweig), Šlomo a Cila (roz. Hirschová) *
30. Strausser, Benjamin „Bona“
31. Schlisserovi, Gora a Fridel (Rizl) *
32. Cipor, Moše *

Slovo na závěr – Výhled do budoucnosti

Cestou jsme se vrátili o sto let zpět do éry návratu židovského lidu do jeho starobylé vlasti, v níž hráli hlavní roli právě takovíto průkopníci, naši „moderní praotcové“. Jde o výjimečné období v moderní židovské historii a o mimořádné generace Izraelců.

O skupině Bibracha kibucu Sarid existuje více informací, stojíme teprve na začátku.

Doufáme, že v budoucnu budeme moci uveřejnit příběhy všech členů kibucu. Omezení časem a prostorem, jsme psali jen o několika z nich.

Náš malý výzkum pro toto vyprávění začal, když pan Jigal Jasinov (KKL Izrael) a pan Michal Pacovský (český prezident KKL) navrhli, aby kibuc Sarid přispěl krátkou kapitolou k této připravované knize. Jsme oběma za tuto výzvu vděční. Uvažování o českých kořenech Masarykova lesa a kibucu Sarid se stalo příležitostí uctít památku prvních průkopníků, mladých idealistů, jejichž životy jsou nám dodnes inspirací.

Původní myšlenka byla, že by celá práce na základě rozhovorů s potomky členů skupiny Bibracha nepřesáhne čtyři strany a celý proces neměl trvat déle než dva týdny.

Každý rozhovor začínal stejnou otázkou: „Co si pamatujete o svých rodičích?“ Odpověď zněla bez výjimky: „Rodiče moc nemluvili, takže si tolik nepamatuji, ale...“ A pak následovalo moře vzpomínek, jmen a poznatků. Tento článek je malou ukázkou. Zbývá ještě mnoho práce. Proto prosíme každého, kdo má nějaké další informace nebo dokumenty, aby nám napsal.

Kibuc Sarid právě buduje svůj archiv, kde se odráží jedinečný vztah České republiky, českých Židů a státu Izrael. Má sloužit všem, kdo mají zájem na dalším rozvoji historických, sociálních a kulturních vztahů mezi našimi zeměmi.

V tomto duchu nabyla na síle spolupráce kibucu Sarid s Českou republikou. Začaly přijíždět skupiny českých studentů lesnictví, kteří tu

pracují jako dobrovolníci, a dělí se s námi o své odborné znalosti. Masarykův les uvítal návštěvy českého velvyslance, jeho manželky i zaměstnanců Velvyslanectví, dále českých zástupců KKL. Další kontakty v České republice se rozvíjejí a přátelské vazby se posilují. kibuc Sarid má další plány na rozšíření a prohloubení vazeb i v budoucnu.

Jsme hrdí na naše české dědictví a vážíme si našich vazeb s českým KKL, českým velvyslanectvím a Českou republiku. Cítíme odpovědnost za šíření ducha a přesvědčení československého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka prostřednictvím těchto společných snah ve prospěch lidstva. Doufáme, že náš článek alespoň trochu k dosažení tohoto cíle přispěje.

S pozdravem,

Kibuc Sarid – tým českého projektu

Kontakt:

1. Amnon Danzig

Amnon.danzig@gmail.com

2. Laurie Sapir

lauriesapir@yahoo.com

3. Adi Rozen

adir161@gmail.com

Plán pro budoucnost – shrnutí

Zřídit Masarykovo české centrum v kibucu Sarid, které bude sloužit

spolupráci Čechů a Izraelců (židovských i arabských).

- ✓ Centrum bude poskytovat ubytování za rozumnou cenu pro návštěvníky z České republiky.
- ✓ Jeho programy budou odrážet hodnoty, které výstižně popsal Dr. Robert Řehák ve své knize „Tajemné pouto“ Tyto hodnoty jsou i součástí odkazu prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka.
- ✓ Centrum bude iniciovat a provozovat řadu programů, které budou seřazeny podle oblasti zájmu. Kibuc Sarid se má stát střediskem aktivit, které budou sloužit českému národu i posílit vedoucí úlohu kibucu Sarid v Izraelské společnosti přátel České republiky.
- ✓ Účastníci si mohou vybrat určitou oblast zájmu nebo i kombinaci (mix and match).
- ✓ Níže uvedené oblasti slouží jako příklady.
- ✓ Tyto programy lze zahájit ihned. Nemusíme čekat, až bude Masarykovo české centrum fyzicky vybudováno.
- ✓ Několik programů může být zahájeno souběžně v České republice a v Izraeli ve prospěch českých a izraelských účastníků.

Poznámka:

Programy lze přizpůsobit různým skupinám jako jsou běžní turisté, křesťanští turisté, vedoucí pracovníci, manažeři, odborníci, vědečtí pracovníci i studenti

The Clusters - (In English)

1. The Tour Cluster:

- a. Touring and understanding the areas of:
 - i. Nazareth and the Sea of Galilee, Jerusalem and Bethlehem, The Dead Sea and the Negev, and other unique places in Israel.
 - ii. Unusual and hidden places in the northern part of Israel: diverse cultural attractions, nature parks, geo-strategic sites, ancient archeological finds

2. The Innovation Cluster

- a. Invention, Innovation, and Creativity:
 - i. The fast lane.
 - ii. The slow lane.
 - iii. Cultural aspects and dimensions.
- b. The Creativity environment:
 - i. Managing innovation: The similarities to music: Symphonic music, Pop music and Jazz.
 - 1. Unique seminars with outstanding musicians.
- c. Hackathon:
 - i. Principles.
 - ii. Methodology.
 - iii. Practicing the Hackathon in the “real work world”

3. Hi-Tech Industry Cluster: Meeting Entrepreneurs

- a. Early-stage.
- b. Mid-stage.
- c. SME (Small Medium Enterprise).
- d. Understanding the dilemmas and the ecosystem.
- e. “How to start”.
- f. What is required.

4. Precision Agriculture Cluster

- a. What we can learn from ancient agriculture (such as the ancient Nabataean civilization of southern Israel).
- b. Forestry challenges, constraints and solutions.
- c. Sensors, Big Data, and AI methodologies and solutions.
- d. Adopting applications from various domains.

5. The R&D and Engineering Cluster

- a. The ultimate human environment:
 - i. Human Capital.
 - ii. Social Capital.
- b. Fast-tracking R&D Projects:
 - i. The use of DOE (Design of Experiments) methodology:
 - 1. Improve TTM (Time to Market) and reduce costs.

6. The Data Cluster:

- a. Big Data.
- b. AI (Artificial Intelligence) and HI (Human Intelligence):
 - i. How to obtain maximum advantages from these two unique sources of expertise.
 - ii. How to practically start an AI project.
 - iii. What to expect.
 - iv. Gaining the competitive edge.
- c. Quantum Computing:
 - i. Basic explanation.

- ii. The benefits.
- iii. Significant trends and their influence on governments, academia, and businesses.

7. The Managerial Aspects Cluster:

- a. How to manage during an era of uncertainty.
- b. Assessing environments: internal and external.
- c. The hidden ingredients for creativity.

8. The Gourmet Cluster

- a. Learning and tasting the Israeli wine scene.
- b. Learning and tasting the Arab food scene.
- c. Meetings and live workshops with Arab chefs .
- d. Experiencing the ethnic landscape of Israeli food fusion.

Written by Amnon Danzig, November 2021

Amnon.danzig@gmail.com

www.amnondanzig.com